

IV. Przegląd Orzecznictwa

A. Orzecznictwo karne Sądu Najwyższego (Kongresówka)

Pytanie jaki jest charakter prawny konfiskaty w systemie Kodeksu Karnego 1903 r. było niejednokrotnie przedmiotem rozważania Izby II Sądu Najwyższego. Pytanie to jest nie tylko interesujące z punktu widzenia teorii prawa, gdyż wrzyna się głęboko w samą istotę przeciwieństwa pomiędzy pojęciem kary a pojęciem środka ochronnego, lecz posiada również i bezpośrednie znaczenie praktyczne, wobec wydania w okresie zaledwie lat kilku aż dwóch ustaw amnestyjnych (Dekret z 8. II. 1919 r., Ustawa z 24. V. 1921 r.), z mocy których ulegają darowaniu wszystkie kary dodatkowe. Natomiast zarządzenia o charakterze środków ochronnych, jako nie mające charakteru kary, a zatem nie ulegające darowaniu, pozostają w mocy. Od takiego więc lub innego uznania charakteru konfiskaty przez Sąd Karny przedmiotów, których wartość częstokroć być może nader poważna, zależeć musi rozciągnięcie lub nierozciągnięcie na nią skutków amnestji.

Po raz pierwszy w sposób zasadniczy Sąd Najwyższy zajął się wyświetleniem istoty konfiskaty w orzeczeniu w sprawie *Sury Wajselfin* z 8. 11. 1918 r. (Zb. orz. 1918 Nr. 28), przyjmując w ostatecznym wyniku rozumowań pogląd, że konfiskata rzeczy jest przede wszystkim środkiem ochronnym.

W systemie obowiązującego Kodeksu Karnego przepadek rzeczy nie jest karą dodatkową. Nie jest nią najpierw dlatego, że wogóle o karach dodatkowych mówi specjalnie art. 33 K. K., ten zaś konfiskaty nie wymienia. Ale nadewszystko nie jest nią dlatego, że z mocy art. 38 K. K. sąd jest obowiązany stosować konfiskatę nawet w wypadkach niewinnienia oskarżonego, uwolnienia go od kary lub umorzenia czy zawieszenia postępowania karnego, oczywiście zaś nie licowałoby wręcz z zasadniczym pojęciem kary wymierzenie jej za czyn bądź niedochodzony, bądź zgoła niekarygodny. Przepadek danej rzeczy na korzyść skarbu, a niekiedy nawet instytucji lub osoby prywatnej, ...jest przywiązany nie do kar za pewne czyny, i stąd zależny jest nie od winy, lecz od faktu".

Wypowiedziany w powołanem orzeczeniu pogląd, że konfiskata stanowi przedewszystkiem zarządzenie przedmiotowo zależne nie od winy, lecz od faktu, ulega jednak w dalszych motywach tego orzeczenia osłabieniu przez uznanie, iż „ze-stawienia wyjaśniające genezę przepisów art. 36 i 38 K. K. unaocznia, że w rozumieniu tegoż kodeksu przewidziana w art. 36 K. K. konfiskata rzeczy czyli raczej, jeśli dosłownie przetłumaczyć tekst oryginału, „odebranie rzeczy”, a najwłaściwiej „przepadek rzeczy”, jest pojęciem prawnym szczególnem, stojącym na rubieży pomiędzy karą a odszkodowaniem i wkraczającym w obie te dziedziny”.

Niewątpliwie twórcy K. K. z r. 1903 uznawali dwoisty charakter konfiskaty, upatrując w niej bądź pewien rodzaj kary dodatkowej, bądź środek policyjny stosowany w interesie publicznym (por. Tagancew, str. 58 — 62).

Podobny pogląd w literaturze naszej wypowiada i Prof. Makowski w swym komentarzu do kodeksu karnego z r. 1903, gdy twierdzi, że „konfiskata i zniszczenie posiadają w sobie połączenie dwóch cech, z jednej strony zawierają cechy dodatkowej kary na majątku, z drugiej obiektywnego środka, zabezpieczającego interes społeczny. W ostatecznym wyniku uznać należy, że konfiskata i zniszczenie mają samodzielny charakter profilaktyczny, zabezpieczający, i w tym charakterze są środkami obiektywnym, niezależnym od subiektywnej winy sprawcy i jej oceny karnej. To też konsekwentnie art. 38 K. K. stanowi o możliwości zastosowania konfiskaty również i w wypadku uniewinnienia, uwolnienia od kary, umorzenia lub wstrzymania śledztwa, tj. w wypadkach, kiedy wobec braku kary zasadniczej nie może być mowy o karze dodatkowej”.

Tym sposobem wyłania się już nietylko dwoisty, lecz nawet troisty charakter konfiskaty przedmiotów. Może ona stanowić pewnego rodzaju sumaryczne odszkodowanie Państwa, — jak ją ujmuje przedewszystkiem przytoczone orzeczenie Sądu Najwyższego; może być karą dodatkową: może być wreszcie, tylko przedmiotowym środkiem ochronnym, niezależnym od kwestji winy i kary za czyn przestępny, z którym jest związana. A zatem powstaje pytanie: w jakich wypadkach konfiskata przedmiotów jest karą dodatkową, kiedy odszkodowaniem Skarbu i kiedy wreszcie środkiem ochronnym?

Ody następna po orzeczeniu w sprawie Wajselfin judykatura Sądu Najwyższego różne w tej mierze wypowiadała poglądy (zob. zwłaszcza orz. w spr. Joska Kaca i Zdzisława Lubomirskiego. Zb. orz. S. II. S. N. 1921 r. Nr. 175), konieczną

się stało rzeczą zasadnicze wyjaśnienie powyższej kwestji, celem doprowadzenia do jednolitej wykładni tego, wobec Listaw amnestyjnych, tak praktycznie doniosłego zagadnienia.

Uczylił to Sąd Najwyższy w nader wyczerpującem i źródłowym orzeczeniu z 14 czerwca r. b. w sprawie Ajzyka i Lipki (akt. Nr. 286/22), oskarżonych z art. 255 K. K. o bezprawne wycięcie lasu.

Wzmiankowany 255 art. K. K. za bezprawne wycięcie lasu przepisuje, obok kary grzywny, równającej się wartości wyciętego lasu, konfiskatę ściętego drzewa. Powstało przeto pytanie, jaki jest charakter konfiskaty przewidzianej przez art. 255 K. K., i czy, ze względu na swój charakter, konfiskata ulega darowaniu z mocy amnestji.

Przedewszystkiem należało rozwiązać kwestję: w jakich wypadkach konfiskata stanowi odszkodowanie Skarbu, gdyż w tym przedmiocie istniał już opublikowany w Zbiorze Orzeczeń wyrok w sprawie Sury Wajselfin?

Kwestję tę Sąd Najwyższy ujął w sposób następujący:

„W orzeczeniu w sprawie Wajselfin Sąd Najwyższy wypowiedział pogląd, że konfiskata jest właściwie ustawowem, ryczałtowo określonym odszkodowaniem, czyli swego rodzaju nawiązką w naturze, przywiązaną nie do kar za pewne czyny, lecz wprost do samych czynów. Pogląd ten jest zupełnie słuszny w zastosowaniu do konfiskaty, przewidzianej w ustawach specjalnych, ścigających przestępstwa natury karno-skarbowej, ponieważ grzywny i kary pieniężne, wymierzane za te przestępstwa, mają istotnie i' charakter nawiązki (por. motywy prawodawcze do art. 1126 U. P. K.)... Na pytanie zaś, jakie to mianowicie w naszym państwie władze, należą do skarbowych, wypada szukać odpowiedzi w przepisach dotyczących ustroju odnośnych władz, a więc przedewszystkiem w ustawie z 31 lipca 1919 r. o tymczasowej organizacji władz i urzędów skarbowych (Dz. Pr. 1919, Nr. 65, poz. 391) i w przepisie wprowadczym do tej ustawy (Dz. Ust. 1920 r., Nr. 15, poz. 80) oraz w rozporządzeniu wykonawczem do tej ustawy (Dz. Ust. 1920, Nr. 15, poz. 81). Z rzeczonych przepisów wynika, iż władzami skarbowymi w Państwie Polskiem są: Ministerstwo Skarbu, Izby Skarbowe, Urzędy Podatków i opłat skarbowych, akcyz i monopolów państwowych, Kasy skarbowe, i właściwe Urzędy celne. Te zaś władze są zarazem i władzami „karno-skarbowymi”, do ich bowiem właściwości należy między innymi czuwanie nad przestrzeganiem ustaw podatkowych i stemplowych i wymierzanie kar za ich przekroczenia, na podstawie obowiązujących w tej mierze przepisów, o ile karanie nie należy do

władz sądowych, a także czuwanie nad przestrzeganiem ustaw akcyzowych i monopolowych i pociąganie winnych do odpowiedzialności, przymusowe ściąganie należności celnych oraz kar i grzywien z powodu przekroczeń przepisów celnych. Tym sposobem wyrażenie „karno-skarbowy” oznacza urządzenia i przepisy związane z karną ochroną interesu państwa, polegającego na ściąganiu przypadających na rzecz skarbu podatków i opłat i na należytem korzystaniu z monopolów państwowych. Do przestępstw natury „karno-skarbowej można tedy zaliczyć tylko te, które godzą bezpośrednio w powyższe materialne interesy Skarbu Rzeczypospolitej”.

Wyjaśniewszy w sposób powyższy, w jakich wypadkach konfiskata występuje pod postacią odszkodowania skarbu, Sąd Najwyższy przechodzi do wyjaśnienia, kiedy konfiskata ma charakter kary dodatkowej, a kiedy znów przedmiotowego środka ochronnego.

Przedewszystkiem nasuwa się tu uwaga, iż obecne brzmienie pierwszego zdania art. 33 K. K. (w wypadkach, wymienionych w ustawie, wymierzana będzie kara dodatkowa, w ustawie specjalnie oznaczona...), łącznie z kategorycznym twierdzeniem w obu memoriałach do projektu K. K., iż z Kodeksu Karnego skwapliwie usunięto wszystko, co dotyczy wynagrodzenia za szkody i straty (Memoriał Pierwszy str. 23, Drugi I — 43), w zupełności uzasadnia wniosek, iż wszelki obok kary zasadniczej, skutek karalnego czynu spadający na jego sprawcę, w myśl przepisów części szczególnej Kodeksu, stanowi karę dodatkową. W świetle więc tej zasady, i konfiskatę, jako przewidzianą w części szczególnej Kodeksu zawsze obok kary głównej, należałoby zasadniczo uważać za karę dodatkową, a ponieważ wszelką karę ponosi tylko winny (dział IV i V K. K.), przeto art. 38 K. K., nakazujący stosować konfiskatę i w razie niewinnienia sprawcy, byłby z tego punktu widzenia wyjątkiem od zasady ogólnej.

Że tak jest w istocie, wskazuje terminologia przede wszystkim samego art. 26 K. K. Mówiąc o „przedmiotach przeznaczonych lub użytych do popełnienia przestępstwa”, jako też o „innych przedmiotach”, rzeczony przepis zaznacza, iż konfiskata ma w stosunku do nich nastąpić nie zawsze, lecz tylko w wypadkach specjalnie (osobno) przewidzianych w ustawie, i że przeto chodzi tu o przedmioty wyraźnie wskazane w ustawie. Z takiego brzmienia omawianego przepisu wynika, iż nie wszystkie wypadki konfiskaty w ustawie przewidziane, podpadają pod jego moc, a więc i pod moc art. 38, który, w stosunku do konfiskaty, poza zakres, objęty artykułem 36, nie sięga, czyli, że są dwa rodzaje konfiskaty: je-

den, przewidziany w art. 36, stosowany tylko w wypadkach, specjalnie w części szczególnej Kodeksu przewidzianych, ale stosowany bez względu, czy sprawca został uznany za winnego, czy nie, słowem, stanowiący swoisty środek ochronny, podyktowany względami ładu i bezpieczeństwa publicznego i drugi rodzaj, stanowiący karę dodatkową i stosowany na zasadach ogólnych we wszelkich innych wypadkach, wymienionych w szczególnej części Kodeksu. Wniosek taki byłby w zupełnej zgodzie z poglądami autorów Kodeksu co do różniczenia konfiskaty, związanej z osobą sprawcy — osobowej (confiscation personnelle), jako kary, od konfiskaty czysto rzeczowej (confiskation réelle), jako środka policyjnego, ochronnego.

Jakoż przy bliższym przyjrzeniu się terminologii części szczególnej Kodeksu Karnego daje się stwierdzić, iż wszystkie odnośne jego przepisy nakaz stosowania jednego ze środków wymienionych w art. 33 K. K. w charakterze „kar dodatkowych” wyrażają przez umieszczenie po wskazaniu kary zasadniczej wyrazów: „oprócz tego” sąd mocen będzie „zakazać winnemu”, albo „pozbawić winnego”, „oprócz tego winny pozbawiony będzie”, „oprócz tego sąd mocen będzie zabronić winnemu”, „oprócz tego winny traci prawo”, „winny oprócz tego traci pozwolenie”. Tego sposobu oznaczania kary dodatkowej („oprócz tego”) Kodeks używa zarówno w stosunku do pozbawionego prawa wykonywania pewnych czynności (art. 141, 198, 202, 204, 205, 218, 224, 225, 281, 316 — 317, 319, 322, 364, 382, 420, 464, 495, 546, 558 — 9, 561, 603 — 604, 608, 617, 626), jak do dodatkowej kary pieniężnej (art. 264, 289, 328, 330, 344, 436, 446, 608, 627, 629, 632), jak i do złożenia z urzędu (art. 93 — 94, 425). Niekiedy wyrazy: „oprócz tego”, Kodeks opuszcza i myśl, że odnośny skutek jest karą dodatkową, wyraża słowami: „w razie skazania” (art. 218 i 539 co do ogłoszenia wyroku). Co do konfiskaty w części szczególnej Kodeksu spotykamy dwa rodzaje przepisów: jedne, nakazujące konfiskatę, używają przytoczonych powyżej zwrotów: „oprócz tego” albo „od winnego” „odbiera się” (art. 255 — 258, 277, 317, 355, 592, 629, 662, 683), inne zaś pomijają ten zwrot (art. 199, 215 — 217, 223, 225 — 226, 246 — 247, 254, 301, 309, 338, 340, 344, 346, 353, 356 — 357, 436 cz. 1, 501) i ograniczają się do wymienienia przedmiotów, ulegających odebraniu, pozostawiając w ten sposób możliwość stosowania konfiskaty zarówno w razie skazania oskarżonego, jak i w wypadku jego uniewinnienia.

Możnaby przypuścić, iż przytoczona różnica w redakcji poszczególnych przepisów zaszła na skutek niedopatrzienia.

Jednakże takie przypuszczenie wyda się wręcz nieprawdopodobne, skoro się zważy, że owego różnego wystąpienia kodeks używa nieraz w poszczególnych ustępach tego samego artykułu (art. 344, 436) lub w artykułach, bezpośrednio po sobie następujących (337 — 338). Ten ostatni wypadek jest szczególnie znamieny, raz dlatego, że redakcja art. 337 i 338 w trakcie przechodzenia kodeksu przez różne komisje uległa poważniejszym zmianom (Tagancew K. K. str. 467 — 468) a powtórnie dlatego, że rozróżnienie dotyczy tu konfiskaty i ma wyraźnie na celu zastosować konfiskatę w pierwszym wypadku (art. 337), jako karę za handel towarem w obrocie niezakazanym, lecz bez specjalnego pozwolenia, w drugim zaś wypadku, jako sposób wycofania z obiegu towaru, niedopuszczalnego w obrocie (świece woskowe nie z czystego wosku). Rozmyślność nadania omawianym przepisom różnego brzmienia, w związku z różnym znaczeniem, przewidzianej w w każdym z nich konfiskaty uwydatnia się i z faktu, iż w Ustawie o karach, wymierzanych przez Sędziów Pokoju, skąd te przepisy (art. 482, 484) przeszły do Kodeksu Karnego, takiego rozróżnienia nie było. Drugim dowodem, iż owa różna redakcja przepisów o konfiskacie ma znaczenie zasadnicze, jest okoliczność, iż gdy, przy ostatecznym ustaleniu brzmienia przepisu, odpowiadającego teraźniejszej ostatniej części art. 344, zamierzono przewidzianej w niej konfiskacie kart lub opasek na karty nadać charakter środka ochronnego, to z pierwotnej redakcji, wedle której, znaczenie takiego środka miała tylko konfiskata narzędzi, karty zaś i opaski miały być odbierane wyłącznie od winnych („znalezione narzędzia, służące do wyrobu, jak również bezprawnie wyrobione przez winnego karty i opaski odbiera się na rzecz skarbu”). Wykreślono wyrazy: „przez winnego”, czego w innych wypadkach nie uczyniono (Tagancew K. K. str. 469).

Tym sposobem pozostaje jedno z dwojga: albo, wbrew wszelkiemu prawdopodobieństwu, przypuścić, iż sprzeczność, która na pierwszy rzut oka zachodzi pomiędzy art. 38 K. K., nakazującym stosowanie konfiskaty nawet przy uniewinnieniu sprawcy, a niektórymi przepisami o konfiskacie części szczególnej Kodeksu, nakazującymi bądź przez wyraźne tego zaznaczanie, bądź przez użycie zwrotu: „Oprócz tego”, który oczywiście oznacza, że dany środek na znaczenie kary dodatkowej — stosowanie konfiskaty tylko do winowajców, powstała na skutek przeoczenia autorów kodeksu; albo też dojść do wniosku, że pomiędzy art. 38, a częścią szczególną kodeksu żadnej niema sprzeczności, lecz że przepisy części szczególnej przewidują konfiskatę dwojakiego rodzaju: jedną jako środek

ochronny, stosowany w interesie porządku publicznego w zależności nie od winy sprawcy, ale od faktu przestępstwa, a drugą jako karę dodatkową, mogącą mieć zastosowanie tylko do winowajców. Ze względu na jednolitość i systematyczność terminologii dodatnio odróżniającą Kodeks Karny r. 1903 od poprzednich kodeksów rosyjskich, ostatnia wykładnia wydaje się więcej uzasadniona.

Powyższa wykładnia ma i tę stronę dodatnią, że dotyczące konfiskaty postanowienia Kodeksu Karnego, obowiązującego na ziemiach polskich b. zaboru rosyjskiego zbliża z odpowiednimi przepisami ustaw karnych, obowiązujących w dwóch innych dzielnicach Rzeczypospolitej. Kodeks austriacki (§ 240b, 241) uznaje konfiskatę wręcz za karę, a prawodawstwo polskie, nowelizując austriacką ustawę postępowania karnego, mocą ustawy sejmowej z d. 16 lipca r. 1920 (Dz. Ust. 1920 Nr. 67, poz. 453) dopuściło od owej zasady jeden tylko wyjątek: przypadku przedmiotów, za których pomocą sprawca wykonał przestępstwo, jeżeli przedmioty te stanowią jego własność (cz. 2, § 379 U. P. K. zmieniony mocą art. 29 noweli 16 lipca r. 1920. Kodeks zaś niemiecki (§ 40—42), wedle opinii większości jego komentatorów (Prof. Frank Komentarz 1915 str. 58, prof. Liszt, Podręcznik 1921, str. 246, 250, prof. Sauer, Zasady Prawa Kar. 1921 str. 193), zalicza konfiskatę bądź do kar, jeśli stosuje się tylko do winnego, bądź do środków ochronnych (Sicherungsmittel, Polizeiliche Massregel), stosowanych w tak zwanem postępowaniu przedmiotowym (Objektives Verfahren).

Z tych wychodząc założeń, a zarazem mając na względzie, iż orzeczenie Sądu Najwyższego No. 28 z 1918 stało wyjątkiem na gruncie jedynego Kodeksu Karnego, który obowiązywał podówczas w Państwie Polskim, t. j. rosyjskiego Kodeksu Karnego 1903 r. z pominięciem przepisów w tym przedmiocie dwu innych kodeksów karnych, które obecnie obok tamtego kodeksu, obowiązują na obszarze Rzeczypospolitej, Sąd Najwyższy, rozszerzając i zmieniając wymienione w owym poglądzie zapatrywania, przyjmuje i ustala przytoczoną powyżej w ust. 13 wykładnię art. 36 i 38 K. K. 1903 r., jako nie sprzeciwiającą się duchowi rzeczowego kodeksu, a zarazem prowadzącą do ujednostajnienia dotyczących konfiskaty przepisów prawnych na obszarze całego państwa, a przeto, tem słuszniejszą na gruncie naszych stosunków i tem odpowiedniejszą dla potrzeb naszego życia.

Omawiane zagadnienie wkracza bezwątpienia w sam rdzeń pojęcia istoty kary. Jeśli bowiem przyjąć stanowisko teorii odwetu, różnica między konfiskatą, jako karą i konfiska-

ta, jako środkiem zapobiegawczym, zarysuje się w sposób jasny i wyrazisty, gdyż przy braku elementu zapobieżenia konfiskata będzie karą, przy braku zaś w niej elementu odpłaty — środkiem zapobiegawczym. Zatrze się natomiast rozróżnienie między konfiskatą, jako karą, z jednej, a konfiskatą jako odszkodowaniem, z drugiej strony, gdyż odszkodowanie, jako pojęcie wyższe, ogarnia i pojęcie odpłaty, a wobec tego rozróżnienie między temi dwoma pojęciami staje się tak samo trudno uchwytnie, jak rozróżnienie między bezprawiem cywilnym i karnem. Ta trudność rozgraniczenia wywołała niewątpliwie w starszych ustawach karnych to dziwne pomieszanie między karą i odszkodowaniem, łączonych tam niejednokrotnie w jedną całość.

Jeśli natomiast, w myśl teoryj prewencyjnych, upatrywać w karze środek zapobieżenia przestępstwu, różnica między konfiskatą, jako odszkodowaniem, a karą wystąpi jasno i wyraźnie, odszkodowanie bowiem ma na celu wyrównanie szkody, brak w nim zaś pierwiastków prewencyjnych. Zato przy takim ujmowaniu kary zacierą się różnica między konfiskatą — karą i konfiskatą — środkiem ochronnym, ile że wogóle u skrajnych prewencionistów pojęcie kary zlewa się z pojęciem środka ochronnego.

Jednakże niewątpliwie wszystkie obowiązujące ustawy karne łączą w pojęciu kary oba czynniki: odpłatę i prewencję. I niewątpliwie również w większości wypadków, w których obowiązujące ustawy karne przewidują konfiskatę, ma ona na celu zarówno odpłatę, jak i prewencję. Z punktu zatem widzenia prawa obowiązującego, konfiskata, gdy łączy w sobie oba te czynniki, a tak jest w regule, będzie musiała podpaść również pod pojęcie kary. I tylko w wypadkach, gdy brak w niej będzie jednego z owych czynników, czy odpłaty, czy prewencji, traci charakter środka karnego i w zależności od tego, jakiego w niej będzie brakło czynnika, stanie się bądź odszkodowaniem — przy braku elementów prewencji, bądź środkiem ochronnym — przy braku elementu odpłaty.

A zatem i z tych rozważań wynika ten sam, co z przytoczonego powyżej orzeczenia wniossek, że art. 38 K. K., nakazujący stosowanie konfiskaty i w razach uniewinnienia sprawcy, nie we wszystkich wypadkach może mieć zastosowanie.

Dr. S. Bą d k o w s k i,
referent Sądu Najwyższego.

B. Orzecznictwo karne Sądu Najwyższego (Małopolska)

a) I. Ustawa karna.

71) § 58 b), c), u. k.

Nietylko rozpowszechnianie druków, zawierających w treści swej znamiona zbrodni zdrady głównej z § 58 b), c), u. k., ale także już samo ich przechowywanie, celem późniejszego rozpowszechnienia podpada pod pojęcie „przedsięwzięcia” z § 58 u. k. (5. 7. 1922 Kr. 143/22).

72) § 122 a), d), u. k.

Zakazywanie wychowankom klasztornym odbywania wspólnych modlitw, dowodzenie im, że Boga niema i że wierzą w malowanego Boga, w lalkę, jest szczeniem niewiary z § 122 d) u. k., ale nie także bluźnierstwem z lit. a), tegoż §-fu. (30. 8. 1922 Kr. 505/21).

73) § 140 u. k.

Granice złego zamiaru pośredniego (dolus indirectus) określa nie możność przewidzenia, lecz możliwość powstania złego skutku (§ 1 u. k.). Wymóg ustawy, aby zło, które z czynu powstało, zwyczajnie następowało, albo przynajmniej łatwo nastąpić mogło, należy do przedmiotowej a nie do podmiotowej istoty zbrodni zabójstwa z § 140 u. k. (26. 5. 1922 Kr. 513/21).

74) § 185 u. k.

Uczestnictwo w kradzieży lub sprzeniewierzeniu (§ 185 u. k.) zachodzi także wtedy, gdy sprawca nabył, ukrył lub pozbył nie pierwotnie skradzione lub sprzeniewierzone banknoty lub monety, lecz sumę, uzyskaną z ich wymiany na innego rodzaju pieniądze, ze świadomością o jej pochodzeniu (14. 6. 1922 Kr.: 203/21).

75) § 187 u. k.

Sprawca kradzieży nie może korzystać z bezkarności z § 187 u. k., jeżeli poszkodowany nawet po upływie dłuższego czasu spotkawszy sprawcę, i widząc rzecz swoją w jego dzierżeniu odbiera ją wśród okoliczności takich, że sprawca nie mógł odmówić wydania (15. 9. 1922 Kr.: 358/21).

76) § 477 u. k.

§ 477 u. k. używa wyrażenia „pożyczka” (leihet) w znaczeniu

niu obszerniejszem od pojęcia pożyczki i obejmuje tem wyrażeniem każdy interes kredytowy a więc także sprzedaż na kredyt (7. 6. 1922 Kr.: 605/21).

a) II. § 101 u. k. i ustawa o przestępstwach urzędników z chęci zysku:

77) Magazynier kolei państwowej spełnia czynności rządu, jest zatem urzędnikiem w rozumieniu § 101 u. k. (2. 5. 1922 Kr.: 709/21 i 22. 9. 1922 Kr.: 419/22).

78) Przetokowy kolei państwowej nie jest urzędnikiem w rozumieniu ustępu drugiego § 101 u. k. (5. 5. 1922 Kr.: 26/22)¹⁾.

79) Bataliony celne spełniają czynność rządu. Dla oceny karalności usiłowanego skłonienia urzędnika za pomocą podarunku do pogwałcenia obowiązków służbowych według art. 5, ust. z 18. 3. 1921 r. i Dz. ust. Nr. 30, poz. 177. obojętnem jest, czy inicjatywa względnie propozycja pogwałcenia obowiązków za łapówkę wyszła od strony prywatnej czy od urzędnika. Prowokacja mogłaby wtedy wchodzić w rachubę, gdyby zachowanie się urzędnika miało cechy wymuszenia, znoszącego wolność woli składającego lub wywołała u niego błąd faktyczny.

Korony austriackie, nawet niestemplowane, należy uważać za walutę zagraniczną. (24. 5. 1922. Kr.: 717/21).

80) Nocny stróż kolejowy, chociażby nieetatowy, prowizoryczny i dziennie płatny, jest urzędnikiem w rozumieniu § 101 u. k. (28. 6. 1922. Kr.: 239/22).

81) Hamowniczy kolei państwowej ma charakter urzędnika z § 101 u. k. (23. 6. 1922. Kr.: 238/22).

82) Wszyscy pracownicy, którzy z ramienia poczty współdziałają w przesyłaniu listów, załatwiają czynności rządu z mocy zlecenia publicznego bez względu na to, czy czynności ich są ważniejsze i samoistne, czy też podrzędne lub pomocnicze, jak sortowanie listów przez pracownika nieetatowego pod dozorem urzędnika. (9. 6. 1922. Kr. 588/21).

b) II. lichwa wojenna:

83) Wyrób wódki (§ 26. ust. z 2. 7. 1920, dr. ust. Nr. 67, poz. 449) w celu zamiany jej na inne towary o wartości, równej cenie wódki, ma cechę zarobkowania. (28. 6. 1922, Kr.: 230/22).

¹⁾ Orzeczenie to tudzież poprzednie z 18. 1. 1922 Kr: 631/21 są sprzeczne z orzec. z 3. 12. 1920 Kr.: 732/20, w którym Sąd Najwyższy przyznał przetokowemu charakter urzędnika z par. 101/2 u. k.

d) ustawa o postęp. karnem.

84) § 281. l. 10. p. k.

Zażalenie nieważności prokuratury wniesione na niekorzyść oskarżonego, nie jest uzasadnionem, jeżeli sąd orzekający zastosował do czynu oskarżonego przepis karny, tak co do gatunku i stopnia przestępstwa, jakoteż co do wysokości kary równorzędny z kwalifikacją, której ponadto domaga się prokurator. (14. 7. 1922. Kr.: 263/22).

85) § 303 p. k.

Niezachowanie przepisu § 303, p. k. co do udzielenia oskarżonemu spisu członków trybunału nie powoduje bezwzględnej nieważności, lecz uzasadnia ją tylko wówczas, jeżeli mogło wyrzucić niekorzystny dla oskarżonego wpływ na rozstrzygnięcie. (§§ 67, 68, 72 i ust. przedost. § 344, p. k.) (26. 4. 1922. Kr.: 58/22).

86). §§ 327 i 334 l. 4. p. k.

Zarzut, że w obradzie przysięgłych brał udział przysięgły-zastępca wbrew przepisom §§ 310 i 327 (ustępy końcowe) p. k. nie uprawnia prokuratora do zaskarżenia nieważności z l. 4. § 344 p. k., jeżeli nie zastrzegł sobie z tego powodu zażalenia nieważności w sposób, przepisany w końcowym ustępie § 344 p. k. (1. 9. 1922. Kr.: 464/22).

87) § 329 p. k.

Zarzut, że zwierzchnik ławy przysięgłych nie wpisał własnoręcznie w arkuszu pytań odpowiedzi przysięgłych (§ 320 p. k.) a jedynie ją, przez kogo innego wpisana, podpisał, nie uzasadnia jeszcze nieważności wyroku. (5. 4. 1922 Kr. 22/22).

88) § 439 p. k.

Trzydniowy termin, określony w § 439 p. k. liczy się od chwili stawienia obwinionego przed sądem doraźnym. Chwilą tą jest rozpoczęcie rozprawy przed sądem doraźnym. (§ 441 p. k.). (22. 8. 1922, Kr.: 559/22).

J. Prokopowicz
prokurator przy Sądzie Najw.

C. Orzecznictwo karne Sądu Najwyższego (Wielkopolska)

Zbiór tez z dziedziny materialnego prawa
karnego.

(Ciąg dalszy zbioru zawartego w Nr. 1 Biblioteki „Ruchu prawn. i ekon.”¹⁾
i rocznika II tego czasopisma str. 564 — 570⁽²⁾).

I. Kodeks karny z 15 maja 1871.

„Postanowienia wstępne” i części pierwszej mają zastosowanie także do przestępstw, przewidzianych w ustawach dodatkowych³⁾ (2/5 22, 20/22).

§ 40. Konfiskować można przedmioty, wymienione w tym paragrafie, (producta et instrumenta sceleris), nie można natomiast orzekać zaprzeczenia ich równowartości (2/2 22, 211/22).

§ 43. 1) Próba włamania się do magazynu przez skręcenie kłódek, na które drzwi prowadzące do magazynu były zamknięte po poprzednim zakradnięciu się porą nocną chyłkiem do domu, w którym magazyn ten się znajduje, z zamiarem bezprawnego przywłaszczenia sobie znajdujących się tam towarów, stanowi w rozumieniu § 43 początek wykonania tj. urzeczywistnienia ustawowego stanu faktycznego zbrodni z §§ 242, 243 l. 2 i 7 (2/5 200/21).

2) Ustalenie, że oskarżony, w celu bezprawnego przywłaszczenia sobie cudzej rzeczy ruchomej zakradł się chyłkiem nocną porą do zamieszkałego budynku, mieści w sobie wykonanie jednego ze znamion ciężkiej kradzieży z §§ 242, 243 l. 7 K. K., zatem zapoczątkowanie całości w rozumieniu § 43 K. K. (24/5 22, 68/22).

§ 47. 1) Współsprawstwem jest wspólne wykonanie czynu w świadomym współdziałaniu, objętem jednym zamiarem przestępnym (17/6 22, 146/22).

2) W razie takiego współdziałania zastosowaniu § 47 K. K. nie stoi na przeszkodzie okoliczność, że skutkiem podziału ról, czynności poszczególnych uczestników nie są identyczne (1.7/6 22, 142/22)⁴⁾.

3) Ustalone w wyroku towarzyszenie oskarżonego współoskarżonym przy sprzedaży rzeczy, pochodzących z dokonanej przez nich ciężkiej kradzieży (§ 243 KK.), bez je-

dnoczesnego ustalenia roli, jaką towarzyszący odegrał przy wykonaniu kradzieży, nie uzasadnia skazania tegoż za współsprawstwo⁵⁾ w ciężkiej kradzieży (22/3 22, 226/21).

4) Współdziałanie przy wykonaniu czynu, osób, pozostających w stanie, określonym w § 51KK., nie umniejsza ani nie wyklucza winy uczestników, niepozostających w takim stanie (24/6 22, 27/22).

5) Skazując oskarżonego za współsprawstwo (§ 47 KK.), Sąd wyrokujący nie jest obowiązany wypowiadać się w wyroku o tern, dlaczego nie uznał go winnym podżegania, pomocy lub poplecznictwa (19/8 22, 167/22).

§ 48. 1) Podżeganiem jest umyślne skłonienie oznaczonej osoby do spełnienia oznaczonego przestępstwa (10/5 22, 183/21)⁶⁾.

2) Postanowienia karne o pomocnictwie (§ 49 KK.) ustępują przed postanowieniami, odnoszącymi się do podżegania (10/5 22, 183/21).

3) Kwalifikując czyn podżegniętych jako paserstwo (§ 259 KK.), Sąd wyrokujący popada w błąd prawny, jeżeli czyn podżegacza podciąga pod §§ 48, 242 KK., (19/8 22, 107/22).

§ 49. ob. tez. 2. do § 48.

§ 49 a wymaga, aby wezwanie do spełnienia zbrodni lub uczestnictwa albo też oświadczenie, w tym względzie, gotowości było połączone z zapewnieniem korzyści samodzielnej, od spełnienia zbrodni zgoła niezależnej (10/5 22, 183/21).

§ 50. Przyznawszy oskarżonemu o ciężką kradzież t. zw. nieoznaczone okoliczności łagodzące, Sąd wyrokujący może mu wyznaczyć karę między minimum 3 miesięcy (§ 243/2 K. K.) a maximum 5 lat, oznaczonem w § 16/1 KK. Wymiar kary w tych granicach jako pozostawiony uznaniu Sądu wyrokującego nie ulega przebadaniu w trybie rewizyjnym. (1/2 22, 01/21; por. tez W. z 28/6 22, 113/22), zarówno jak wniosek sądu o istnieniu takich okoliczności i ich stosunku do okoliczności wpływających na podwyższenie kary (1/2 22, 91/21).

§ 51. 1) Stan zmniejszonej poczytalności, nie jest przyczyną wyłączającą poczytanie winy (3/9 20, 41/20. Orz. P. P.⁷⁾ Nr. 255, str. 232).

¹⁾ — B. R. 1. ²⁾ = R/II. ³⁾ Z kodeksów obowiązujących na ziemiach Rz. P. postanowienia wyraźne w tym względzie zawiera art. 1 a. K. K. ros. z r. 1903 W redakcji Rozp. z 7. 8. 1917 Dz. Urz. poz. 6, art. 5.

⁴⁾, ⁵⁾ por. B. R. 1, str. 14, teza 2 do § 242 K. K.

⁶⁾ por. B. R. 1, str. 3 teza 1) i 2) do § 48 K. K.

⁷⁾ = Orzecznictwo Sądów Polskich

2) Przepis ten nie może być stosowany przed stwierdzeniem, że oskarżony spełnił czyn, zarzucony mu aktem oskarżenia. (7/6 22, 103/22).

3) Obowiązek Sądu wyrokującego' do wypowiedzenia się w wyroku, w kierunku § 51 K. K., zależy od tego, czy na rozprawie głównej twierdzono, że oskarżony, spełniając czyn pozostawał w stanie, przewidzianym w tym paragrafie. (§ 266/2 U. P. K.; 30/8 22, 186/22).

§§ 52 — 54. 1) Przez wyraz „czyn”, użyty w tych §§ należy rozumieć tylko wynik „działania” (16/8 22, 138/22).

2) Odrzucając w motywach wyroku obronę oskarżonego, że strzelając do przeciwnika działał w obronie własnej, sąd wyrokujący nie wyklucza jeszcze tern samem po jego stronie stanu obrony koniecznej w rozumieniu § 53 K. K., stan ten. bowiem zachodzi nie tylko, gdy obrona jest do odparcia napadli na siebie, ale także gdy chodzi o odparcie obecnego i bezprawnego napadu na kogo innego. (Nothilfe) — (30/8 22, 191/22).

3) Pytanie, czy sąd wyrokujący zdawał sobie sprawę z tego, iż jednym z zasadniczych warunków zastosowania § 53/2 KK. jest obecność napadu, dotyczy prawidłowości tego przepisu, pytanie natomiast, czy bezprawny napad w chwili spełnienia przestępstwa, zarzuconego oskarżonemu, trwał jeszcze, czy już dobiegł końca, dotyczy okoliczności faktycznych. Tak samo w przeciwstawieniu do pytania, co § 53/3KK. rozumie przez „przerażenie” a więc pytania, dotyczącego oczywiście pojęcia prawnego, pytanie, czy oskarżony działał w stanie, odpowiadającym pojęciu „przerażenia”, czy też pod wpływem uczucia zemsty (należącej do uczuć stencicznych), jak tego skarga rewizyjna dowieść usiłuje, odnosi się do okoliczności faktycznych. (22/6 21, 50/20; Orz. S. P. Nr. 516, str. 459).

§ 55 (zdanie trzecie) odnosi się jedynie do osób poniżej lat 12; nie wchodzi zatem w rachubę odnośnie do osób, wymienionych w §§ 56 i 57 KK. (12/4 22, 160/21).

§ 56. W razie stwierdzenia, że oskarżony, spełniając w wieku określonym w § 56 KK. przestępstwo, nie miał rozeznania, potrzebnego do jego karalności, sąd wyrokujący ma do wyboru dwie alternatywy: 1) przekazanie go jego rodzinie albo 2) umieszczenie w zakładzie wychowawczym lub poprawczym. O tem, w którym z tych zakładów oskarżony ma być umieszczony decyduje władza administracyjna (22/3 22, 226/21).

§ 59. Wedle ogólnej zasady prawa karnego karze ulega

tylko ten, kto jest świadom okoliczności, składających się na stan faktyczny zarzuczonego mu przestępstwa. (16/8 22, 131/22).

§ 61. Wniosek o ukaranie w zasadzie nie potrzebuje zawierać dokładnej kwalifikacji czynu. Na ogół wystarcza ogólnikowe określenie czynu. Jeżeli jednak wniosek taki stawia Prokuratura, jako władza przełożona (§ 196 K. K.) i kwalifikuje jednocześnie zniewagę, to przyjąć należy, że postawiła wniosek o ukaranie tylko w kierunku określonej w nim kwalifikacji, gdyż władza przełożona nie zawsze ma interes w tem, aby żądać ukarania za każdą zniewagę (17/5 22, 57/22).

§ 73 ma zastosowanie, jeżeli zły zamiar, dotyczący kilku przestępstw powzięto jednocześnie, urzeczywistnienie zaś tego zamiaru nastąpiło successive. (22/9 22, 226/21).

2) Jednoczynowy zbieg morderstwa z rozbojem W. z 5/4 22, 51/22; 26/4 22, 58/22⁸).

3) Jeżeli w zamiarze określonym w § 263 K. K., wykonywania urzędu publicznego bez upoważnienia użyto jako środka wywołania błędu i tym sposobem wyrządzono szkodę, natenczas przyjąć należy jednoczynowy zbieg dokonanego oszustwa (§ 263 KK.) w związku z § 132 KK. (10/5 22, 183/21).

4. Ciężki rozbój z § 250 I. K. K. spełniony w czasie mocy obowiązującej zakazu posiadania broni, wydanego przez właściwą władzę wojskową (§ 9 lit. b. ust. pruskiej o stanie oblężenia z d.n4 czerwca r. 1851. (Zb. ust. pr. str. 451) w brzmieniu Rozp. M. b. dz. pr. z 23/12 1919 Dz. Urz. 2/20), zbiega się jednoczynowo z przestępstwem z § 9 lit. b. zacytowanej w nawiasie ustawy.

5) Usiłowany, w celach zysku, potajemny, bez właściwego zezwolenia, wywóz artykułów codziennej potrzeby zagranicę, wymagający z istoty rzeczy przebywania w strefie nadgranicznej, uzasadnia jednoczynowy zbieg zbrodni z art. 25. 28 ust. z 2 lipca 1920 Dz. U. Nr. 67, poz-449, i wyst., 2 art. 6 i 9 Rozp. Rady Obrony Państwa z 20 lipca 1920, Dz. U. Nr. 64, poz. 426. (4/10 22, 26/22).

6) Ob. § 74, teza 1.

§ 74. 1) Przesłupstwo ciągłe wyklucza zastosowanie § 74 KK. (10/5 22, 39/22) np. w wypadku przyjętego w wyroku pierwszej instancji kilkakrotnego, w nieznacznych odstępach czasu, zgwałcenia (§ 177 KK.), przez oskarżonego, jednej i tej samej niewiasty (8/11 22, 203/22).

2) Kara śmierci pozostaje pod panowaniem zasady kumulacji a jakkolwiek dwu orzeczonych kar śmierci na jednym

8) ob. B. R. 1, str. 1 § 73, teza 4.

skazanym nie można wykonać, to jednak ich wyznaczenie wyraża nie tylko sąd o zagrożonych tą karą zbrodniach, ale może mieć także znaczenie w razie amnestji lub wypadku z § 465 U. P. K. (24/6 22, 144/22).

3) W przedmiocie pytania, czy § 74 kk, ma zastosowanie w wypadkach, gdy jednym czynem jedną lub więcej osób podżęgnięto do kilku samoistnych czynów przestępnych, w teorii prawa podzielone są zapatrywania. Jedni jak Binding, Merkel, Schwartz i i. potwierdzają to pytanie, inni jak np. Liszt, Frank, Olshausen na wręcz przeciwnym stoją stanowisku. Za zdaniem pierwszych poszło orzecznictwo Sądu Rzeszy. Wedle tego zdania w konkretnym wypadku należało przyjąć trzy wypadki podżęgnięcia do oszustwa, wedle zdania drugich jeden tylko wypadek. Sąd wyrokujący uznał natomiast podżęgacza winnym w dwu wypadkach; z motywów wyroku jednak nie widać, jakim, w tym względzie kierował się poglądem prawnym. (10/5 22, 183/21).

§ 117. 1) Urzędnik straży leśnej jest na powierzonym pieczy jego obszarze lasu, w prawnym wykonywaniu swego urzędu.

2. Przekroczenie przezeń zakresu służących mu upoważnień nie uprawnia osób, tern uchybieniem dotkniętych, do zbiorowej przeciw niemu napaści.

3. Skarcenie przezeń dziecka, za wyrządzenie szkody w lesie, nie jest napaścią, uzasadniającą obronę konieczną, (26/7 22, 112/22).

§ 125. 1. Tłum ludzi skupia się „publicznie”, jeżeli skupienie z istoty i umiejscowienia swego nie wyklucza możliwości udziału osób, nienależących do sfer bezpośrednio zainteresowanych. (26/7 22, 73/22).

2. Okrzyk, który nie jest hasłem do „skupienia się”, lecz tylko wołaniem o pomoc, nie uzasadnia skazania wołającego jako „przywódcy”. (23/11 21, 118/21).

§ 130. 1. Stwierdzenie zarówno brzmienia użytych przez popuszczającego słów, jak i zamiaru, w którym je wypowiedział, jest, w myśl § 260 upk. rzeczą sądu wyrokującego. (26/4 22, 31/22).

§ 132. Ob. tezę 3. do § 73. K. K.

§ 135. Usunięcie godła państwowego i przybicie go na domu prywatnym, dokonane z pobudek złośliwych i w takiż sposób, stanowi obelżywy wybryk w rozumieniu § 135 K. K. (18/5 21; 52/21, Orz, S. P. Nr. 132, str. 119).

§ 141. Zastosowalność § 141 K. K jest zależna od ustalenia, że ten, którego do zbiegostwa nakłaniano, jest obywatelem Rzp. P. (10/5 22, 189/21).

§ 164. Do istoty występku z § 164 K. K., pod względem podmiotowym wymaga się świadomości obwiniającego o nieprawdowości obwinienia. (17/5 22, 57/22).

§ 176 l. 3. 1. Skazanie z § 176 l. 3. K. K. wymaga ustalenia świadomości sprawcy, że osoba, będąca przedmiotem zbrodni, w chwili dopuszczenia się na niej czynów nierządnych, nie liczyła jeszcze lat czternastu. (15/11 22, 213, 222. Por. też do § 59 K. K.

§ 177. 1. Przedmiotem zbrodni zgwałcenia może być każda niewiasta, bez względu na jej moralne kwalifikacje i bez względu na to, jaki ją poprzednio z gwałcicielem łączył stosunek; w tej mierze bowiem ustawa żadnej nie czyni różnicy. (19/7 22, 66).

2. Ob. też 1, do § 74 K. K.

§ 196. Ob. też do § 61 K. K.

§ 211. 1. Ob. t. 2. do § 73 K. K.

2. Wyrok ulega uchyleniu, jeżeli stylizacja jego budzi wątpliwość, czy, wymagane do zbrodni morderstwa „zastanowienie”, Sąd wyrokujący odnosił tylko do pierwszego bezskutecznie, czy także do drugiego skutecznie użytego środka zabicia oraz czy, przyjmując ciągłość „zastanowienia” za udowodnioną, nie utożsamiał „zastanowienia” z „zamiarem zabicia”, który jest wymagany zarówno do podmiotowej istoty morderstwa, jak i zabójstwa. (§ 212 K. K.).

(26/4 22, 58/22).

3. Zamiar zabicia nie obejmuje, sam przez się „zastanowienia”. (24/6 22, 144/22).

4. „Zastanowienie” musi istnieć przedewszystkiem przy wykonaniu czynu. (26/4 22, 58/22; 24/6 22, 144/22) — ob. też B. R. 1, str. 10, teza 1. do § 211 K. K.)

5. Ob. też do § 214 K. K.

§ 212. Ob. też 2. do § 211 K. K. i tezy do § 213 i 214 KK.

§ 213, uwzględniając wpływ silnego wzruszenia psychicznego, wywołanego bezprawnym czynem samego zabitego, określa szczegółowo stan faktyczny, wykluczający stosowanie normy ogólnej § 212 K. K. (20/7 21, 98/21; Orz. S. P. Nr. 449, str. 395).

§ 214, dotyczy kwalifikowanej zbrodni zabójstwa z § 212 K. K., nie ma zaś zastosowania w wypadku, przewidzianego w § 211 K. K. rozmyślnego zabicia z zastanowieniem. (26/4 22, 58/22) — ob. też B. R. 1, str. 11, tez. 1, do § 214 K. K.

§ 226. Skazanie z § 226 KK. jest niezależne od tego, czy skutek, w nim przewidziany, sprawca zamierzał osiągnąć. (30/8 22, 186/22; ob. też B. R. 1, str. 12, t. do § 226 KK.).

§ 227. Skazanie z § 227 KK. wymaga między innymi usta-

lenia, że uczestnik bójki został w nią wplątany „nie bez własnej winy”. (16/8 22, 138/22).

§ 243 I. 2. 1. Wejście przez okno do budynku, celem spełnienia kradzieży, jako odmienne od drogi normalnej i wymagające pokonania pewnych przeszkód, odpowiada w zupełności pojęciu „włazenia” w rozumieniu § 243 I. 2 K. K., okoliczność zaś, czy okno, przez które sprawca do budynku się dostał, było otwarte lub zamknięte, jest dla powyższej kwalifikacji kradzieży zupełnie obojętne. (24/5 22, 69/22; Orz. S. P. Nr. 519, str. 460).

2. Ob. tezę do § 50.

§ 243 I. 2 i 7. Ob. t. § 43 K. K.

§ 243 I. 7. Ob. t. 2 do § 43 K. K.

§ 244. Powołanie się w motywach wyroku odnośnie do poprzednich ukarań za przestępstwa, w § tym wymienione, w miejsce ustaleń, wynikających z samego jego brzmienia w związku z § 245 K. K. (ob. B. R. 1, str. 15, teza 2 do § 244 KK.) na akta odnośnych spraw, skutkuje uchylenie wyroku z powodu obrazy § 266 ukp w związku z § 244 KK. (12/7 22, 61/22; podobnie też w. z 25/22, 217/2) z 12/7 22, 145/22 i w. i.).

§ 246. Świadomość bezprawnego przywłaszczenia sobie pewnej rzeczy jest wykluczona, jeżeli sprawca mając możliwość natychmiastowego jej zwrotu, mógł przypuszczać, że właściciel zgodzi się na jej zatrzymanie. (17/5 22, 57/22).

§ 248 a. 1. Ustalając, że oskarżony kradzieży dopuścił się z nędzy, Sąd wyrokujący winien rozważyć, czy w konkretnym wypadku nie zachodziły warunki zastosowania § 248 a K. K., wobec zaś wyjaśnień jego, że skradzione przedmioty, którymi były środki spożywcze służyć miały celowi, w § 370 I. 5 KK. wymienionemu, tenże Sąd winien ponadto rozważyć, czy w uwzględnieniu stosunków i warunków życiowych oskarżonego nie należałoby owych środków spożywczych uważać za przedmioty nieznacznej wartości¹ w rozumieniu powyższych przepisów. (28/6 22, 119/22).

2. Ze względu na zupełnie wyjątkowy w stosunku do zwykłej kradzieży charakter przepisów §§ 248 a i 370 I. 5 KK. zastosowania ich nie wyłącza okoliczność, że zabór był dokonany zapomocą włamania. (— ibid; ob. też. tezy 1 i 2 do § 370 I. 5, w B. R. 1, str. 19 n).

3. O zastosowalności § 248 a KK. nie może być mowy, jeżeli przedmiotem kradzieży są rzeczy znaczniejszej wartości. (21/6 22, 90/22).

§ 249. Ob. t. 2 do § 73 KK.

§ 250 I. 1. Ob. t. 4 do § 73 KK. i t. 3 do § 255 KK.

§ 253. Ob. t. 2 przy § 255 KK.

§ 255. 1. Wymuszenie rozbójnicze jest przestępstwem swoistego rodzaju, jednoczącym środki rozboju z przedmiotami wymuszenia. (25/10 22, 247/22).

2. W przeciwieństwie do zwykłego wymuszenia (§ 253 K. K.) przy wymuszeniu rozbójniczym w rachubę wchodzi jedynie gwałt na sobie z wykluczeniem gwałtu na przedmiotach (ibid.).

3. Błędne zakwalifikowanie czynu pod § 250 K. K., miast pod § 255 K. K. nie skutkuje uchylecia wyroku, gdyż dopuszczający się zbrodni z § 255 K. K. ulega karze narówni z rozbójnikiem. (16/9 22, 173/22 i 25/10 22, 287/22).

§ 257/3. Przyrzeczony sprawcy przed spełnieniem przezeń przestępstwa udział w sprzedaży rzeczy, pochodzącej z tego przestępstwa, jest w rozumieniu § 257/3 KK. pomocą. (7/12 21, 191/21).

§ 259. Do istoty paserstwa wystarcza ostatecznie ustalenie, że dla własnej korzyści przyswojono sobie rzecz, o której wiadano, iż pochodzi z kradzieży. (31/5 22, 76/22; Orz. S. P. Nr. 478, str. 426).

§ 263 KK. Do znamion oszustwa dokonanego należy wyrażenie przez sprawcę innej osobie szkody majątkowej. (15/9 22, 24/22).

§§ 331—359. Przesłępstwa urzędnicze o charakterze niepolitycznym, spełnione na obszarach, które z mocy Traktatu Wersalskiego przypadły Rzp. P., w czasach ich przynależności państwowej do państwa pruskiego po wyjściu ich na jaw po tej chwili ulegają ukaraniu przez Sądy polskie. (15/11 22, 213/22).

§ 331. Okoliczność, że oskarżony nie był powołany do rozstrzygania spraw urzędowych lub służbowych, usuwała go z pod sankcji karnej art. 3, ust. z d. 18/3 1921. Dz. U. Nr. 30, poz. 177, nie zaś z pod odpowiedzialności karnej w ogóle, w szczególności z pod odpowiedzialności z § 331 KK., gdyż ust. z 18/3 1921, wprowadzająca, w miejsce norm dawniejszych, nowe, nie miała zamiaru uchylecia norm dawniejszych, które jako dotyczące odmiennego (łagodniej kwalifikowanego) stanu rzeczy, obok niej pozostać mogły i pozostały. (17/5 22, 41/21 — por. B. R. 1, uwaga na str. 25).

§ 333. Pod pojęcie przekupstwa, karalnego wedle § 333 KK., podpada ofiarowanie urzędnikowi podarunku w celu skłonięcia go do zaniechania konfiskaty mąki, wywożonej ponad dozwoloną ilość do Niemiec. (10/7 20. 45/20, Orz. S. P. Nr. 450, str. 395).

§ 359. 1. O charakterze urzędnika w rozumieniu § 359 KK. nie rozstrzyga okoliczność, czy odnośny osobnik czasowo

lub stale jest zatrudniony w służbie państwowej lub samorządowej; czy i w jakiej formie pobiera wynagrodzenie i czy jest obowiązany stosować się do wydanych mu nakazów lub poleceń. Wszystkie te momenty mogą bowiem mieć to samo znaczenie, gdy zatrudnienie w służbie państwowej lub samorządowej polega na umowie prywatno-prawnej, zawartej przez władzę państwową lub samorządową. Także umowa ściśle prywatno-prawna stwarza pomiędzy zawierającymi ją stronami wzajemne prawa i obowiązki. (15/3 22, 24/22).

2. Pojęcie urzędnika w rozumieniu § 359 K. K. polega w pierwszym rzędzie na stosunku publiczno-prawnym danego osobnika do państwa lub samorządu. „Ustanowienie” kogoś na pewien urząd, przelewające nań funkcje, które stanowią bezpośrednio część służby państwowej, jest tym momentem, który decyduje przy określeniu charakteru urzędniczego danego osobnika, o ile ono nastąpiło przez ustawowo powołaną, właściwą władzę państwową lub samorządową. — (ibid.). —

3. Do „ustanowienia” urzędników komunalnych, § 56 l. 6, pruskiej ord. miejskiej dla wschodnich prowincji z 30/5 1853, obowiązującej w b. dzielnicy pruskiej jeszcze w chwili spełnienia czynu (1920), wymagał także zgody radnych. (10/5 22, 39/22).

4. Warunkiem zastosowalności § 359 KK. nie jest, aby odnośny osobnik był powołanym do rozstrzygnięcia spraw urzędowych lub służbowych urzędnikiem conceptowym. (17/5 22, 41/21).

5. Małoletni lub stojący pod kuratelą nie potrzebuje do objęcia urzędu zezwolenia swego zastępcy prawnego (ojca, matki, opiekuna), gdyż zgodnie z nowszymi teorjami prawnopaństwowymi (na których opiera się także ustawa o państwowej służbie cywilnej z d. 17/2 1922 Dz. Ust. Nr. 21, poz. 164), ustanowienie urzędnika następuje przez akt publicznoprawny, mianowicie przez nominację, która wprawdzie wbrew woli urzędnika nastąpić nie może, ale sama w sobie nie jest kontraktem. (10/5 22, 39/22, 230/21).

6. W myśl zasad przytoczonych pod 1) i 2) zaliczyć należy do rzędu urzędników w rozumieniu § 359 KK. między innymi:

woźnego ekspozytury urzędu walki z lichwą. (29/3 21, 47/22, Orz. S. P. Nr. 350, str. 331);

wywiadowcę policji śledczej. (21/6 22, 124/22);

siłę pomocniczą, zastępującą urzędnika pocztowego, posterunkowego (6/9 22, 182/22), p. p. (11/11, 244/22).

7. Do istoty § 359 KK. pod względem podmiotowym wy-

maga się po stronie sprawcy świadomości, iż posiada charakter urzędniczy. (21/6 22, 124/22).

8. Ob. tezę do Rozp. Rady Związkowej z d. 3 maja 1917 r. (Dz. Pr. P.. str. 393).

II. Ustawy dodatkowe.

1. Ust. pruska o stanie obłąnienia z d. 4. czerwca r. 1851 roku. (Zb. U. pr. str. 451) w brzmieniu Rozp. Min. b. dzieln. pr. z d. 23/12 1919 r. Dz. Ustaw 2/20.

1. Skazanie z art. 9 zacyt. ustawy wymaga ustalenia, że w czasie inkryminowanego posiadania broni stan wyjątkowy nie był jeszcze uchylony.

2. Do przestępstwa powyższego, spełnionego przed wejściem w życie polsko-niemieckiej umowy amnestyjnej ma zastosowanie art. 6/2 oświadczenia rządowego z 31/1 1922 r. w przedmiocie tej umowy (Dz. U. Nr. 11, poz. 85). 22/3, 226/21.

2 Ust. pruska o straży polnej i leśnych z d. 1. kwietnia 1880 r. (Zb. ust. pr. z r. 1880. str. 250 n).

Do kradzieży z kopca, przechowanych tam płodów rolnych § 18 powyższej ustawy nie może być stosowany. (21/6 22, 90/22).

3. Obwieszczenie Rady Związkowej z d. 3 maja r. 1917 roku. (Dz. Pr. P. str. 593).

Wedle § 1 tego Obw. odnosi się ono do osób, które nie są urzędnikami i które przeto nie podpadają pod § 359 KK.; poza tem nie odnosi się ono do czynów, ulegających sankcji karnej z §§ 350, 351 KK. (6/9 22, 182/22).

4. Rozporządzenie Kom. Nacz. R. L. z d. 25/1 1919 r. (Tyg. Urz. Nr. 3).

1. Rozp. powyższe przewiduje piśmienne zezwolenie na wywóz, które w każdym poszczególnym przypadku winno być przedłożone władzy, kontrolującej wywóz. (2/5 22 20/22).

2. Z brzmienia § 1 tegoż Rozp. jako też z intencji ustawodawcy wynika, iż karze ulega nie tylko ten, któremu wywóz towarów zagranicę się udał, lecz także ten, który z zamiarem przemycenia towarów, przedsięwziął czyn, zmierzający bezpośrednio do urzeczywistnienia tego zamiaru. Takim czynem jest nadanie na pocztę przesyłki zaadresowanej poza granicę ekonomiczną, (ibid.). —

3. Ob. tezę 3 do ust. z d. 24 maja 1921 r. Dz. U. Nr. 42.

5 Rozp. Min. b. dzieln. pr. z 16/1 1920 r. (Dz. Urz. Nr. 7)

1. Na obszarach b. dzielnicy pruskiej, przejętych przez Rzpl. Polskę dopiero po wejściu Traktatu Wersalskiego w życie, obowiązywało w przedmiocie wywozu i dowozu towarów to Rozp. Kom. N. R. L. z 2/4 1919. (15/2 1922, 224/21).

2. W myśl art. 1, tegoż Rozp. przez „wywóz” rozumieć należy wszelką czynność, zmierzającą bezpośrednio do przedostania się towaru przez granicę obszarów b. dz. pr., które po wejściu Traktatu Wersalskiego w życie zostały przez Polskę przejęte. Czynnością taką jest prowadzenie konia ku granicy niemieckiej z zamiarem przekroczenia jej i pozostawienia konia na obcym terytorjum. (28/6 22, 15/22).

3. Skazanie z § 49 KK i art. 3 powyższego Rozp. wykluczone jest w razie stwierdzenia jedynie winy nieumyślnej. (1/6 21, 14/21; Orz. S. P. Nr. 134, str. 120).

6. Ust. z d. 18 marca 1921 r. (Dz. U. Nr. 30, poz. 177).

1. Art. 1. Ob. tezy do § 359 K. K.

2. Art. 3. Przyjmując w związku ze sprzedażą drzewa podarunek, pomocnik lasowy Dyrekcji lasów państwowych, któremu Dyrekcja ta powierzyła komisoryjny zarząd rewirem, bez jednoczesnego upoważnienia go do samodzielnej sprzedaży drzewa, nie podlega sankcji karnej tego art. (10/5 22, 48/22).

3. Art. 5.

1. O „skłanianiu” w rozumieniu art. 5, wtedy tylko może być mowa, jeżeli kto wywiera wpływ na kierunek woli i decyzję osoby drugiej. To zaś nie zachodzi, jeżeli ta osoba druga sama ofiaruje się do spełnienia zbrodni, gdyż wtenczas nie potrzeba dopiero wywierania na nią psychicznego wpływu. Przytem nie ma decydującego znaczenia, czy obiektywnie „zaofiarowanie się” było tylko pozornem, czy też rzeczywistem, jeżeli tylko ten, któremu się zaofiarowano, uważał je za rzeczywiste. (Wyrok kompletu całej Izby V. z d. 20 maja 1922 roku, 11/22).

2. Gotowość przyjęcia przez urzędnika łapówki nie wyklucza zastosowania artykułu 5-go. (24/6 22, 54/22).

3. Do istoty przestępstw z art. 5. nie wymaga się, aby osobą skłaniającą urzędnika do pogwałcenia obowiązków urzędowych lub służbowych albo też do przestępstwa, przewidzianego w art. 3., była w możności dotrzymania obietnicy, lecz wystarcza, jeżeli obietnica taka jest w stanie wpłynąć na kierunek woli odnośnego urzędnika. (26/4 22, 72/22).

4. Art. 5/1. Ponieważ wedle rozporządzeni wojewody

pomorskiego karze podlega tylko przekroczenie granicy, ponieważ więc karany może być tylko ten, kto granicę już przekroczył, wobec czego policjant nie ma obowiązku podać do ukarania lub aresztować osoby, które granicę przekroczyć usiłowały, przeto z faktu ofiarowania przez taką osobę policjantowi łapówki, nie wynika jeszcze, że osoba ta skłania go do pogwałcenia „obowiązku”. (30/8 22, 82/22).

5. Art. 5/2. Odpowiedź na pytanie, czy pewnego urzędnika zaliczyć należy do kategorii urzędników, spełniających funkcje ściśle wykonawcze i niczego nie rozstrzygających, czy też do rzędu urzędników, posiadających władzę rozstrzygania spraw urzędowych lub służbowych, zależy od poruczonego mu okresu działania, który w każdym wypadku konkretnym przez Sąd wyrokujący winien być zbadany. (Wyrok kompletu całej Izby V z 21/1 22, 164/21).

6. Pod pojęcie urzędnika rozstrzygającego sprawy urzędowe lub służbowo podpada także urzędnik, do którego należy przygotowanie podstaw takiego rozstrzygnięcia. (12/7 22, 133/22).

7. Ob. tezę do art. 3, oraz t. do § 331 KK. i t. 4 do § 359 K.

8. Ust. z d. 24 maja 1921 r., Dz. U. Nr. 42.

1. Możliwość zastosowania amnestji istnieje także w stadium wykonania wyroku; niezastosowanie tedy postanowień ustawy amnestyjnej, przez Sąd wyrokujący, nie może skutkować uchylecia wyroku. (2/5 22, 200/22 i w. i.).

2. Art. 3. 1. f. ustawy powyższej wyłącza z pod amnestji przemykanie poza granicę Państwa, nie zaś poza (nieistniejącą obecnie) granicę gospodarczą. (30/8 22, 197/22 i 27/9 22, 70/22. —

3. Ust. amnestyjna nie ma zastosowania w wypadkach z § 56/2 KK. (12/4 22, 106/21).

4. Sąd rewizyjny władny jest z mocy art. 10. zac. ust. w sprawie przed nim zawisłej umorzyć postępowanie karne. (8/2 22 K, 9/20; Orz. S. P. Nr. 454, str. 397).

7. Ust. o zwalczaniu lichwy wojennej z d. 2 lipca 1920 r. (Dz. U. Nr. 67, poz. 449).

Art. 24 i 25. Napis na czele ustawy: o zwalczaniu lichwy wojennej" uogólnia tylko cel, któremu ustawa w szeroko określonych granicach ma służyć. W tych granicach leży nie tylko kupiecki i spekulacyjny obrót przedmiotami powszedniego użytku, ale także każda czynność, pociągająca za sobą ogołocenie ludności z tychże przedmiotów, o ile się ją wykonuje w warunkach art. 15—27 powołanej ustawy. Z tego wynika,

że ust. mówiąc w art. 24 i 25 o zysku, nie może mieć na myśli tylko zysku z nadmiernej spekulacji, czyli zysku lichwiarskiego lecz każdy zysk ekonomiczny, przysparzający majątek w jakiejś formie. Pod tak pojęty „zysk” podpada także zapłata długów. (4/1 22, 214/21).

Art. 25. 1. „Pozbycie” względnie „dostarczenie przedmiotów powszedniego użytku obejmuje wszystkie czynności, które, wzięte jako całość, zmierzają do zakazanego wywozu. Aż do tej chwili uczestnictwo w usiłowanym wywozie jest możliwe. (28/6 22, 141/22).

Dr. Ryszard Leżański
sędzia Sądu Najwyższego.

D. Orzecnictwo cywilne Sądu Najwyższego (Kongresówka i Województwa Wschodnie)

Kodeks Napoleona.

Art. 555. 1) Art. 555 k. c. nie ma zastosowania do roszczeń dzierżawcy gruntu z tytułu dokonania zasiewów ponadkontraktowych; w szczególności, nie służy dzierżawcy prawo reencji, chyba że w kontrakcie zastrzeżone zostało. (O. z 27/30. 5. 1922. Nr. 136/22).

2) Współspadkobierca może być zobowiązany do usunięcia wybudowanego przezeń domu na gruncie, który w działkach nie został mu przysądzony, gdyż art. 555 k. c. dotyczy budynków, wzniesionych przez osoby trzecie, a nie przez niepodzielnych właścicieli. (O. z 13. 5. 1922. Nr. 998/21).

Art. 841. 1) Spłata z art. 841 k. c. jest niedopuszczalna, gdy współspadkobierca ustąpił prawa do spadku swojemu dziecku. (O. z 22. 5/1. 6. 1922. Nr. 867/21).

2) Spłata z art. 841 k. c. nie jest dozwolona względem osoby, która nabyła nieruchomości spadkową na licytacji publicznej. (O. z 27. 7. 1922. Nr. 1076/21).

Art. 844. Darowizny, uczynione pod formą sprzedaży na rzecz dzieci, uważa się za zwolnione od powrotów, jednakowoż w myśl art. 844, 859, 866 i 924 k. c., obdarowany może zatrzymać w naturze podarowaną nieruchomość wtedy jedynie, gdy w masie spadkowej istnieją inne nieruchomości, albo gdy wartość części rozrządzalnej, łącznie z wartością przypadającą na niego schedy, przenosi połowę wartości podarowanej nieruchomości. (O. z 15. 5. 1922. Nr. 839/21).'

Art. 1184. Zasada, iż powództwo ocenia się na podstawie stosunków, istniejących w dacie wszczęcia procesu, nie jest bezwzględna; gdy biorący w najem wykonał w najętej nieruchomości przewidziane umową roboty remontowe, już po wytoczeniu przez właściciela powództwa o rozwiązanie umowy, może Sąd, z mocy art. 1184 (1741) i 1729 k. c., w miarę okoliczności rozwiązania najmu odmówić. (O. z 13. 7. 1922. Nr. 212/22).

Art. 1258. Zaofiarowanie sumy większej od należnej w niczem nie uchybia prawom wierzyciela, który ma możliwość przyjęcia z tej sumy tyle tylko, ile mu się należy, i dlatego" takie zaofiarowanie nie obraża p. 3 art. 1258 i p. 2 art. 1259 k. c. (O. z 10. 8. 1922. Nr. 23/22).

Art. 1289. Dłużnik hipoteczny ma prawo, płacąc wierzytelowi, potrącić podatek hipoteczny, choć go jeszcze nie wniósł do kasy skarbowej. (O. z 10. 8. 1922. Nr. 23/22)..

Art. 1741. Art. 1741 k. c. nie pozbawia biorącego w najem możliwości wytoczenia powództwa o wydanie rzeczy najętej. (O. z 21. 8. 1922. Nr. 302/22).

Art. 1789. Przedsiębiorca, który przyjął towar do wykończenia w r. 1912, a pomimo postawienia w zwłocę w roku 1918, towaru nie zwrócił, winien wynagrodzić szkodę, według cen towaru w dacie wezwania. (O. z 15. 5. 1922. Nr. 829/21).

Kodeks Cywilny Polski z r. 1825.

Art. 272. Zaznaczenie w akcie urodzenia, iż mąż matki dziecka od lat czterech przebywa w wojsku, nie uwidocznia samo przez się nieprawości urodzenia. (O. z 4. 5. 1922. Nr. 821/21).

Ustawa hipoteczna z r. 1818.

Art. 125 — 131. Sąd winien z urzędu ustalić, czy prawo własności nieruchomości, mającej urządzoną hipotekę, zostało przepisane na spadkobierców, i tylko w tym ostatnim przypadku przeprowadzić postępowanie działowe. (O. z 6. 5. 1922. Nr. 977/21).

Ustawa notarialna.

Art. 113. Art. 113 u. n. nie stwarza dla strony, nie umiejącej pisać, lub nie mogącej się podpisać, stanowczego nakazu, aby koniecznie upoważniła inną osobę do położenia za nią podpisu, a tylko uczynić to jej dozwala, przeto akt notarialny, zeznany przez niepiśmiennego i w jego zastępstwie nie podpisany, nie jest nieważny. (O. z 19. 6. 1922. Nr. 1004/21).

Ustawa o ochronie lokatorów.

1) Art. 10 ust. 3 lit. d) ustawy o ochronie lokatorów z dnia 18-go grudnia 1920 r. (D. U. Nr. 4/21 r., poz. 19) nie uprawnia wypuszczającego w najem do żądania eksmisji lokatora przed upływem czasu, na który umowa najmu była zawarta.. (O. z 10. 6. 1922. Nr. 459/21).

2) Zobowiązanie się biorącego w najem do opróżnienia lokalu jest nieważne, jako przeciwne artykułowi 10, ust. 1 i 5, ustawy o ochronie lokatorów z d. 18 grudnia 1920 r. (O. z d. 10. 8. 1922. Nr. 108/22).

3) Ust. 5 artykułu 10 ustawy z d. 18 grudnia 1920 r. nie czyni nieważnym zrzeczenia się ze strony lokatora dalszego najmu. (O. z 6. 7. 1922. Nr. 485/22).

4) Termin opróżnienia lokalu, ustanowiony zawartym w obecności sądu układem pojednawczym, nie może być, w myśl art. 1364 up. c, przez sąd odroczone. (O. z 5. 8. 1922. Nr. 81/22)

Ustawa z d. 6 lipca 1920 r. organizacji urzędów ziemskich.

Art. 12. Do skargi kasacyjnej na orzeczenie Głównej Komisji Ziemskiej należy dołączyć odpis skargi dla Prokuratorji Generalnej. (O. z 4. 5. 1922. Nr. 179/22).

Ustawa postępowania cywilnego.

Art. 1. Na podstawie decyzji Ministerstwa spraw wewnętrznych, polecającej urzędowi mieszkaniowemu wprowadzenie uprawnionego do mieszkania z przydzieleniem osobie, zajmującej to mieszkanie, lokalu zastępczego, nie można wystąpić przeciwko rzeczonoj osobie na drogę sądową o eksmisję; wykonanie powyższej decyzji należy do władz administracyjnych. (O. z 12. 6. 1922. Nr. 1053/21).

Art. 161¹ i n. Wierzyciel może wystąpić w drodze powództwa (art. 161²¹ u. p. c.) we wszelkich przypadkach odmowy nadania klauzuli wykonawczej, niezależnie od tego, czy przyczyną odmowy było zgłoszenie roszczenia z dokumentu, nie należącego do kategorii wyszczególnionych w art. 161¹ u. p. c, czy też nieuczynienie zadość innym wymaganiom przepisów, dotyczących nadawania klauzul wykonawczych; prawo skargi incydentalnej z art. 161¹⁴ u. p. c. jest przywilejem wierzyciela; w postępowaniu, przewidzianem w art. 161¹ — 161²⁴ u. p. c, przedmiotem rozpoznania jest nie zasadność roszczenia co do jego istoty, lecz kwestja dopuszczalności klauzuli wykonawczej (O. z 6. 5. 1922 Nr. 991/21).

Art. 166. Decyzja, mocą której Sąd pokoju umorzył postępowanie, wskutek wniesienia akcji wzajemnej, przenoszącej jego właściwość, i postanowił skierować oba powództwa do Sądu Okręgowego, ulega zaskarżeniu oddzielnie od apelacji (O. z 27/30. 5. 1922. Nr. 136/22).

Art. 187. W razie sfałszowania podpisu strony na zawiadomieniu o terminie rozprawy apelacyjnej, dopuszczalna jest skarga restytucyjna z art. 187 (794) u. p. c, ale fałsz musi być udowodniony prawomocnym wyrokiem Sądu karnego (O. z 21. 8. 1922. Nr. 169/22).

Art. 260. Skarga lub podanie osoby, umiejącej pisać, podpisane przez inną osobę z zaznaczeniem, że podpis uczyniony został w zastępstwie niepiśmiennego, ulega pozostawieniu bez rozpoznania, ze względu na przepis art. 260 u. p. c, który stosuje się nie tylko do skarg powodowych, ale i do wszelkich pism do Sądu wnoszonych (O. z 15. 5. 1922, Nr. 842/21).

Art. 332. W myśl art. 332 u. p. c, zmiana podstawy jest niedopuszczalna tylko co do roszczeń powoda, ale nie strony pozwanej (O. z 1. 6. 1922, Nr. 913/21).

Art. 368. Żądanie wyjaśnienia okoliczności, istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, i złożenia dodatkowych dowodów zależy wyłącznie od uznania Sądu, wyrokującego in merito; niezażądanie takiego wyjaśnienia i złożenia dowodów stanowi obrazę art. 368 u. p. c. wtedy tylko, gdy jedyną zasadą wyroku są wnioski, oparte na okolicznościach, przez strony niewyjaśnionych, a poruszonych przez Sąd z własnej inicjatywy (O. z 10. 8. 1922, Nr. 26/22).

Art. 409. 'Zgodnie z zasadą „lettres passent temoins”, nie uchyloną przez t. zw. reformę sądową 1876 r., nie jest dopuszczalny dowód ze świadków na obalenie stwierdzonego piśmem postanowienia umowy, chociażby można było umowę zawrzeć ustnie (O. z 8. 6. 1922, Nr. 1033/21).

Art. 793. 1) Rozstrzygnięcie pytania, czy miał miejsce skład dobrowolny, czy konieczny, należy do istoty sprawy i nie ulega sprawdzeniu w postępowaniu kasacyjnym (O. z 18. 5. 1922, Nr. 848/21).

2) Rozrachunek liczebny kosztów procesowych nie ulega sprawdzeniu w postępowaniu kasacyjnym (O. z 22. 5. 1922, Nr. 881/21).

3) Zarzut wadliwości plenipotencji nie może być po raz pierwszy czyniony w skardze kasacyjnej (O. z 17. 8. 1922, Nr. 132/22).

Art. 814. Decyzje Sądu 2-giej instancji, zapadłe w trybie art. 814 i n. u. p. c., nie ulegają zaskarżeniu do Sądu Najwyższego (O. z 6. 5. 1922, Nr. 986/21).

Art. 964. Ody wytoczone zostało powództwo, oparte na poprzednio zapadłym wyroku, nie może Sąd, rozpoznający to nowe powództwo, odsyłać strony o tłumaczenie wyroku przed Sąd, który ten wyrok wydał, a winien sam wyrok rzeczony, jak każdy inny dokument, ocenić i spór rozstrzygnąć; art. 964 u. p. c. ma zastosowanie wtedy jedynie, gdy komornik sądowy rozpoczął egzekucję i w trakcie tej egzekucji jedna ze stron wytoczyła spór co do tłumaczenia wykonywanego wyroku. (O. z 22. 5. 1922, Nr. 884/21).

Art. 1362. Na niezachowanie postanowienia art. 1362 u. p. c. mogą skarżyć się wyłącznie strony, zawierające układ pojednawczy, w terminie przewidzianym do zaskarżenia decyzji o umorzenie sprawy; nie może tego czynić Prokuratoria Generalna, która udziału w układzie nie brała (O. z 6. 6. 1922, Nr. 988/21).

Art. 1728 i n. Ody istnieje akt stwierdzający, że osoba zmarła była współwłaścicielką zakładu handlowego, do spisu inwentarza pozostałego po niej majątku ulegają wciągnięciu znajdujące się w rzeczonym zakładzie towary z zaznacze-

niem, jaka ich część niepodzielna stanowi aktywa spadkowe; pozostały przy życiu współwłaściciel nie może sprzeciwiać się takiemu wciągnięciu na tej podstawie, że był wyłącznym posiadaczem zakładu, posiadał go bowiem nie we własnym imieniu, a w imieniu swoim i drugiego współwłaściciela (O. z 6. 6. 1922, Nr. 951/21).

Art. 1741. Skarga na sporządzenie inwentarza spadkowego, o ile dotyczy praw strony przeciwnej, nie może być rozpoznana bez jej wezwania; gdy wnoszący skargę nie wskazuje, kogo mianowicie w charakterze strony przeciwnej wezwać należy, Sąd pokoju winien, w myśl art. 53 ust. 1 u. p. c. (anal.), zwrócić skargę (O. z 29. 5. 1922, Nr. 901/21).

Art. 1767. W sprawie działowej, Sąd nie jest obowiązany przyznawać przedmiotu działu w naturze spadkobiercy, najwięcej dającemu; gdy jednak uczynione zostało zaofiarowanie, wielokrotnie przewyższające szacunek przyjęty przez Sąd i notorycznie krzywdzący dla spłacanych, pozostawienie tego zaofiarowania bez uwzględnienia, a nawet bez zarządzenia ponownego oszacowania przez biegłych, nie czyni zadość wymaganiom art. 142 u. p. c, zwłaszcza w tym przypadku, gdy pokrzywdzenie dotyczy nieletnich, a więc osób, stojących pod wzmocnioną opieką prawa również w postępowaniu działowym (O. z 1/5. 1922, Nr. 794/21).

Przepisy przechodnie do Ustawy postępowania cywilnego.

Art. 2. 1) Sąd pokoju nie jest właściwy do rozpoznawania żądania o uznanie za dobre zaofiarowania i zaznaczenia sumy hipotecznej (O. z 6. 6. 1922, Nr. 943/21),

2) Właściwość Sądu w sprawach gmin miejskich określa się na zasadach ogólnych; uwaga 2-ga do art. 1282 u. p. c. moc obowiązującą w Polsce utraciła (O. z 13. 7. 1922, Nr. 212/22).

3) Służebność przerywana, bądź jawna, bądź niejawną, gdy się opiera na tytule, może być dochodzona w drodze posesoryjnej (O. z 22. 5. 1922, Nr. 871/21).

4) Nie można dochodzić trybem skargi posesoryjnej przywrócenia do poprzedniego stanu ściany i komina sąsiedniego budynku, gdy korzystanie z owej ściany i komina miało charakter, przewidziany w art. 2232 k. c. (O. z 12. 6. 1922, Nr. 1045/21).

5) Aczkolwiek z mocy art. 2 przep. przech. do u. p. c. i art. 1496 u. p. c, skarga posesoryjna zasadniczo służy każdemu faktycznemu posiadaczowi nieruchomości przeciwko osobom trzecim, zakłócającym jego posiadanie, niemniej jednak nie może korzystać z akcji posesoryjnej dzierżawca przeciw

właścicielowi, od którego dzierżawi (O. z 29. 5. 1922, Nr. 897/21).

6) Postępowanie w sprawie o przywrócenie zakłóconego posiadania nie ulega zawieszeniu z tego powodu, że po jej wytoczeniu pozwany wyніósł skargę petytoryjną (O. z 6. 5. 1922, Nr. 996/21).

Art. 22. Nakazanie licytacji osady spadkowej, stosownie do art. 22 przep. przech. do u. p. c, w sprawach działowych, dotyczących drobnej własności ziemskiej poza obrębem miast, zależy od uznania Sądu, bez względu na to, czy wśród spadkobierców są nieletni (O. z 4. 5. 1922, Nr. 824/21).

Przepisy tymczasowe o kosztach sądowych.

Art. 14. Umowa, zawarta na piśmie przez strony spór wiodące i kończąca spór ten ostatecznie drogą wzajemnych ustępstw, jest układem pojednawczym, uzasadniającym zwrot połowy wpisu, choć przepis art. 1362 u. p. c. nie został zachowany (O. z 1. 6. 1922, Nr. 916/21).

Bolesław Pohorecki,
Prokurator przy Sądzie Najwyższym.

E. Orzecznictwo cywilne Sądu Najwyższego (Małopolska)

I. Prawo małżeńskie osobowe.

1. (§ 51 uc). Małżeństwo zawarte przez osobę małoletnią na podstawie zezwolenia udzielonego jej tylko przez matkę i bez zażądania świadectwa zdolności do zawarcia małżeństwa jest nieważne (O. z 10. grudnia 1919 Rw. 368/19, ogł. w Orz. Sąd. Polskich pod poz. 158).

2. (§ 55 uc.) Małżeństwo wymuszone przez wzbudzenie bojaźni jest i wtedy nieważne, gdy bojaźń wywołaną została przez osoby inne niż przez współmałżonka (O. z 10. grudnia 1919 Rw. 368/19, ogł. w O. S. P. poz., 158).

3. (§ 55 uc). Przyczyna nieważności z § 55 uc. zachodzi także w razie wywarcia przymusu psychicznego przez narzeczonego na narzeczoną groźbą zniszczenia jej kariery artystycznej (O. z 20 grudnia 1921 Rw. 2141/21).

4. (§ 55 uc). Czy zezwolenie na małżeństwo było wymuszone, nie można oceniać według typu przeciętnego człowieka (O. z 25 stycznia 1922, Rw. 146/22).

5. (§ 58 uc). Unieważnienie małżeństwa z przyczyny § 58 uc. można oprzeć na zaprzysiężonych zeznaniach męża o tern, kiedy dowiedział się o ciąży żony (O. z 13 grudnia 1921, Rw. 2090/21).

6. (§ 60 uc). Relatywna niezdolność żony do spełnienia powinności małżeńskiej stanowi przyczynę unieważnienia małżeństwa, jeżeli istniała już w czasie zawarcia małżeństwa (O. z 25 lipca 1922, Rw. 1065/22). Tak samo bezwzględna niezdolność męża (O. z 25 lipca 1922, Rw. 1475/22).

7. (§ 60 uc). Samo mechaniczne połączenie ze sobą części rodnych męża i żony nie stanowi jeszcze spełnienia powinności małżeńskiej. Aspermatismus psychicus neurosis może stanowić przeszkodę do małżeństwa; jeżeli jest trwałym i istniał u obu stron już w chwili zawarcia małżeństwa (O. z 25 stycznia 1922, Rw. 118/22).

8. (§ 62 uc). Małżeństwo zawarte w mylnym przypuszczeniu, że pierwsze małżeństwo zostało przez śmierć jednego z małżonków rozwiązane, jest nieważne (O. z 28 lipca 1921, Rw. 499/21).

9. (§ 62 uc). Dwużeństwo powoduje nieważność dru-

giego małżeństwa i wtedy, gdy przy wpisaniu drugiego małżeństwa do ksiąg metrykalnych zaszedł błąd co do imienia małżonka. O wypadkach dwużeństwa Sad cywilny ma z urzędu zawiadomić Sąd karny (O. z 14 marca 1922, Rw. 1200/21).

10. (§ 72 uc). Brak ogłoszenia zapowiedzi w miejscu ostatniego pobytu narzeczonego skutkuje nieważność małżeństwa (O. z 24 marca 1920, Rw. 155/20, ogł. w O. S. P. poz. 159).

11. (§ 75 uc). Małżeństwo zawarte przez osoby wyznania grecko-katolickiego przed popem prawosławnym w Kijowie pod przybranymi nazwiskami jest nieważne (O. z 31 stycznia 1922, Rw. 223/22, ogł. w O. S. P. poz. 376).

12. (§ 75 uc). Małżeństwo pozornie zawarte jest nieważne i bezskuteczne (O. z 9 listopada 1920, Rw. 796/20, ogł. w O. S. P. poz. 160).

13. (§ 91 uc). Roszczenia żony przeciw mężowi o dostarczenie utrzymania w myśl § 91 uc. należą wyłącznie do drogi sporn. (§ 50 l. 3 nj.). Przeprowadzone w tym względzie postępowanie w drodze niespornej jest nieważne (§ 1 post. niesp. § 42 ust. 4 nj.). (O. z 15 marca 1920, R. 64/20).

14. (§ 93 uc). Umowa regulująca stosunki majątkowe małżonków li tylko z powodu i ze względu na faktyczny rozdział od stołu i łoża jest nieważną w myśl § 93, 878 zd. dr. i 879 ust. 1 uc (O. z 15 czerwca 1920, Rw. 520/20).

15. (§ 96 uc.) Małoletnia małżonka nie może zrzec się prawa unieważnienia małżeństwa (O. z 16 listopada 1920, Rw. 579/20).

16. (§ 97 uc.) obrońca wężła małżeńskiego nie ma legitymacji do obrony naruszonych praw procesowych stron np. nienależytego doręczenia skargi pozwanemu (O. z 10 grudnia 1919, Rw. 368/19, ogł. w O. S. P. poz. 158).

17. (§ 97 uc). Rewizja obrońcy wężła małżeńskiego nie może być odrzuconą dlatego, że nie powołuje się na żadną z ustawowych przyczyn rewizyjnych (O. z 25 kwietnia 1922, Rw. 1897/21, ogł. w Przeglądzie pr. i adm. 1922, str. 205 i O. z 25 lipca 1922, Rw. 1475/22).

18. (§ 100 uc). W procesie o unieważnienie małżeństwa z powodu niemocy fizycznej nie jest dopuszczalny dowód z przesłuchania stron na okoliczność, czy i z jakim skutkiem podjęte były próby spełnienia powinności małżeńskiej (O. z 10 stycznia 1922, Rw. 2202/21). Dopuszczaniem jest jednak przesłuchanie małżonków jako stron na fakt powyższy w tym celu, by uzupełnić uzyskany przez przesłuchanie rzeczoznawców stanowczy dowód istnienia przeszkody niemocy fizycz-

nej do małżeństwa (O. z 27 września 1921. Rw. 576/21 i 31 stycznia 1922 Rw. 164/22).

19. (§ 101 uc). Próbne go jednoletniego zamieszkania małżonków nie potrzeba zarządzać w razie stwierdzenia trwałej niemocy płciowej (O. z 11 października 1921, Pw. 1339/21).

20. (§ 107 uc). Choroba płucna męża nie uprawnia żony do żądania odrębnego miejsca zamieszkania i alimentów (O. z 11 października 1921, Rw. 666/21).

21. (§ 107 uc). W sporze o rozdział od stołu i łóża sąd może zezwolić żonie jako stronie zagrożonej na osobne zamieszkanie w ten sposób, że poleci jej małżonkowi, by opuścił zajmowane wspólnie mieszkanie znajdujące się w rzeczywistości żony. Poleceniem tern nie można jednak objąć zarazem sklepu i warsztatu pracy prowadzonego przez męża w tej samej rzeczywistości na podstawie koncesji opiewającej na jego nazwisko. Celem uniknięcia opuszczenia wspólnego mieszkania mąż nie może się powoływać na przepisy o chronieniu lokatorów (O. z 21 marca 1922, R. 150/22).

22. (§ 109 uc). Złośliwe opuszczenie jednego małżonka przez drugiego polega na zniesieniu wspólności małżeńskiej przedsięwziętem w przeświadczeniu o jego bezprawności (O. z 10 stycznia 1922, Rw. 2169/21).

23. (§ 109 uc). Jednorazowe pobicie żony przez męża i niesnaski małżeńskie, nie przekraczające miary powszedniej, nie stanowią same przez się przyczyny dla orzeczenia rozdziału od stołu i łóża (O. z 25 stycznia 1922, Rw. 54/22).

24. (§ 115 uc). Ustalenie, czy pewne okoliczności uzasadniają nieprzewyciężony wstręt małżonków do siebie, jest oceną prawną. Sąd odwoławczy może zatem odstąpić od odnośnego zapatrywania sądu pierwszej instancji bez ponawiania dowodów (O. z 29 listopada 1921, Rw. 1818/21).

25. (§ 134 uc). Kurator nieobecnej żony może ze skutkiem prawnym w jej imieniu złożyć oświadczenie odnoszące się do odebrania listu rozwodowego (§ 865 uc.) (O. z 24 marca 1920, R. 21/20).

10. Prawa między rodzicami i dziećmi.

26. (§ 138 uc). Dziecko, które urodziło się później niż w dziesięć miesięcy po sądowej separacji małżonków uważać należy za nieślubne (Dekr. nadw. z 15 czerwca 1835, Zb. U. S. Nr. 39). Przeciwnieństwo¹ musi być udowodnione (O. z 9 maja 1922, Rw. 1072/22, ogł. w Przeglądzie pr. i adm. 1922, str. 205).

27. (§ 141 uc) Ojciec nie ma prawa do zerwania wspól-

ności domowej z synem, jeżeli temu stoi na przeszkodzie obowiązek utrzymania z mocy ustawy na nim ciążyący (O. z 28 lutego 1922, Rw. 240/22).

28. (§ 141 uc.) Roszczenie dziecka małoletniego przeciw dziadkowi ojczystemu o danie utrzymania należy na drogę niesporną. Jeżeli jednak okaże się rzeczą wątpliwą, czy rodzice dziecka zawarli ze sobą ślub, należy sprawę przekazać na drogę sporu (O. z 4 października 1921, R 568/21).

29. (§ 141 uc.) Datek, który ojciec ślubny płacić ma na utrzymanie opuszczonych przez siebie dzieci, może być wyższy niż jego emerytura, jeżeli ojciec jest zdolny do zarobkowania (O. z 3 października 1922, R. 810/22).

30. (§ 142 uc.). Jeżeli matka ślubna stara się należycie o utrzymanie dziecka, nie można jej go odebrać i oddać ojcu, który dotąd na utrzymanie dziecka nie łożył, chociażby był w stanie utrzymywać dziecko w lepszym dostatkui, niż matka jest to uczynić w stanie (O. z 8 sierpnia 1922, R 494/22).

31. (§142 uc.) Żona, która opuściła samowolnie męża, nie może żądać oddania jej dziecka na wychowanie (O. z 18 czerwca 1919, Rw 78 i 79/19, ogł. w Przeglądzie pr. i adm. 1919, str. 24).

32. (§ 149 uc.) Ojciec potrzebuje zezwolenia sądu opiekuńczego do sprzedaży nieruchomości swych nieletnich dzieci (O. z 4 stycznia 1921, R 442/20).

33. (§ 156 uc.) Dziecko urodzone w piątym miesiącu po zawarciu małżeństwa, którego ślubne pochodzenie małki sądownie zaprzeczył, uważać należy w postępowaniu spadkowym po matce za jej dziecko nieślubne (O. z 18 stycznia 1901, R 563/20).

34. (§ 158 uc.) Zakreślony w § 158 uc. trzymiesięczny czasokres do wniesienia skargi o uznanie nieślubności pochodzenia jest czasokresem prekluzyjnym, a nie terminem przedawnienia skargi (O. z 20 stycznia 1920, Rw. 979/19).

35. (§ 158 uc.) Wiadomość o urodzeniu się dziecka, od której ma się liczyć zakreślony w § 158 uc. trzymiesięczny czasokres do wniesienia skargi o zaprzeczenie prawości rodu, musi być pewną, tj. dawać uzasadnioną podstawę do natychmiastowego wniesienia skargi. Pogłoska lub wiadomość budząca wątpliwości co do jej prawdziwości a więc wymagająca sprawdzenia np. list krewnego wysłany do męża matki bawiącego na froncie bojowym, nie powoduje rozpoczęcia się biegu powyższego czasokresu prekluzyjnego (O. z 10 listopada 1920, Rw. 65/20, 4 października 1921, Rw. 837/21, 14 lutego 1922, Rw. 815/21 i inne).

36. (§ 158 uc.) Służba wojenna męża matki ma wpływ

na bieg czasokresu ustawowego do wniesienia skargi o zaprzeczenie prawości rodu w ramach przepisów ces. rozp. z 29 lipca 1914, Dzpp. Nr. 178 i z 4 stycznia 1917, Dzpp. Nr. 11 (O. z 1 marca 1921, Rw. 1473/20).

37. (§ 158 uc.) Dziecko urodzone w małżeństwie nie może pozywać osoby trzeciej o uznanie ojcostwa i alimentacje, dopóki nieprawość jego pochodzenia nie będzie ustalona sądownie na podstawie skarg przewidzianych w §§ 158, 159 uc. (O. z 22 marca 1921, Rw. 246/21).

38. (§ 159 uc.) Jeżeli mąż matki zmarł przed urodzeniem się jej dziecka, czasokres trzechmiesięczny do zaskarżenia ślubności pochodzenia dziecka przez dziedzica rozpoczyna się od chwili, gdy dziedzic otrzymał wiadomość o urodzeniu się dziecka (O. z 8 lutego 1921, Rw. 886/20 i z 26 września 1922, R. 563/22); jeżeli zaś mąż matki zmarł po urodzeniu się dziecka a przed upływem czasokresu ustawowego do zaprzeczenia jego ślubności, czasokres do zaprzeczenia tej ślubności liczy się dla dziedziców od śmierci męża matki tylko wtedy, gdy w tym czasie o istnieniu dziecka i o śmierci męża mieli lub mogli mieć wiadomość. W przeciwnym razie czasokres ten liczyć należy od chwili, gdy dowiedzieli się o śmierci męża i istnieniu dziecka (O. z 19 stycznia 1921, Rw. 1645/21, ogł. w Przeglądzie pr. i adm. 1922, str. 167).

39. (§ 163 uc.) Domniemanie z § 163 uc. może być obalone tylko ścisłym dowodem przeciwności. Za taki nie można poczytać wniosków wyciągniętych przez znawców z fizycznego rozwoju płodu (O. z 28 marca 1922, Rw. 333/22).

40. (§ 163 uc.) Exceptio plurium concubentium nie jest dopuszczalna (O. z 8 lutego 1921, Rw. 100/21).

41. (§ 166 uc.) Obowiązek ojca nieślubnego do płacenia alimentów ma być rozpatrywany w drodze sporu sądowego, jeżeli zależy od spornych okoliczności faktycznych (np. od pytania, czy dziecko jest już w stanie zarobić samo na siebie) (O. z 28 lutego 1922, Rw. 115/22).

41. (§ 166 uc.) Chwilowy pobyt dziecka nieślubnego u ojca nie uchyla potrzeby' orzeczenia sądowego o obowiązku ojca do utrzymania dziecka (O. z 28 lutego 1922, Rw. 115/22).

42. (§ 166 uc.) Dziecku może być przyznana alimentacja od ojca nieślubnego tylko za czas od wniesienia skargi a nie od urodzenia. Za żywienie dziecka od urodzenia do wniesienia skargi może żądać od ojca wynagrodzenia ta osoba, która pokryła koszty żywienia dziecka (O. z 5 kwietnia 1921, Rw. 398/21 i z 7 czerwca 1921, Rw. 602/21).

43. (§ 166 uc.) Do rozstrzygnięcia o roszczeniach osób trzecich przeciw ojcu nieślubnego dziecka o zwrot kosztów

wyłożonych przez nich na utrzymanie dziecka tudzież o roszczeniu matki o odszkodowanie za uwiedzenie właściwym jest sąd powiatowy bez względu na wysokość tych uroszczeń (§ 49 L. 2 nj.) (O. z 19 kwietnia 1921 R. 186/21 i z 24 stycznia 1922 R. 1001/21).

44. (§ 166 uc.) Zarzuty dotyczące ustalenia czasu, od którego rozpoczyna się obowiązek ojca do płacenia alimentów dziecku, muszą być przez ojca podniesione w pierwszej instancji (O. z 28 maja 1921, Rw. 514/21).

45. (§ 166 uc.) Obowiązek ojca do utrzymania nieślubnego dziecka nie jest ograniczony osiągnięciem pewnego wieku przez dziecko, lecz istnieje aż do czasu, gdy dziecko stanie się zdolnym do samoistnego utrzymywania się (O. z 29 grudnia 1921, Rw. 1282/21).

46. (§ 166 uc.) Wysokość rat alimentacyjnych przyznanych nieślubnemu dziecku od tegoż ojca może być w miarę zmian w stosunkach walutowych i bez odnośnego zastrzeżenia w wyroku wysokość tę ustalającego dodatkowo zmienioną (O. z 31 maja 1921, Rw. 566/21).

Wstawienie takiego zastrzeżenia do wyroku bez wniosku stron nie jest dopuszczalne (O. z 15 marca 1921 Rw. 244 245/21).

47. (§ 166 uc.) Podwyższenie rat alimentacyjnych dla dziecka nieślubnego ze względu na dewaluację waluty może być orzeczone w drodze niespornej (O. z 8 listopada 1920. R 806/21, z 3 listopada 1921, R 727/21 i z 25 lutego 1922 R 15/22).

48. (§ 166 uc.) W drodze niespornej może być również orzeczony obowiązek ojca do perjodycznego płacenia rent alimentacyjnych i ich wysokość nawet wtedy, gdy ojciec złożył za zatwierdzeniem sądu opiekuńczego kapitał na utrzymanie dziecka, który jednak wskutek dewaluacji pieniądza okazał się niewystarczającym (O. z 7 lutego 1922 R 826/21).

49. (§ 166 uc.) Dziecko nieślubne nie może się ugodą — choćby przez sąd opiekuńczy potwierdzoną — zrzec swego prawa do utrzymania przez ojca (O. z 28 marca 1922, R. 229/22) .

50. (§ 166 uc.) Od ojca nieślubnego można się domagać także zwrotu kosztów sporu przesądzającego o zaprzeczeniu ślubności pochodzenia (O. z 21 lutego 1922, Rw. 313/22).

51. (§ 167 uc.) Ojciec nieślubnego dziecka obowiązany jest zwrócić koszt utrzymania matki przez sześć tygodni po rozwiązaniu także wtedy, gdy matka jest na utrzymaniu swego ślubnego ojca (O. z 8 czerwca 1921, Rw. 605/21).

52. (§ 167 uc.) Matka nieślubnego dziecka nie jest uprawnioną do żądania od ojca tegoż dziecka zwrotu kosztów wy-

łożonych przez osobę trzecią a nie przez nią na utrzymanie dziecka (O. z 31 stycznia 1922, Rw. 1779/21).

53. (§ 169 uc.) Nie można odebrać matce nieślubnej dziecka bez ważnej przyczyny (O. z 4 stycznia 1921, R 592/20).

54. (§ 171 uc.) Obowiązek utrzymywania nieślubnego dziecka ciąży na majątku spadkowym nieślubnego ojca w takim samym zakresie, w jakim ciążył na ojcu, aż do wyczerpania spadku (O. z 7 lutego 1922, Rw. 1347/21).

55. (§ 171 uc.) Zmienione wskutek dewaluacji pieniądza stosunki gospodarcze uzasadniają podwyższenie rat alimentacyjnych przyznanych prawomocnym wyrokiem na utrzymanie nieślubnego dziecka także przeciw spadkobiercom ojca nieślubnego i to nawet po przyznaniu spadku (O. z 24 maja 1921, Rw. 531/21).

56. (§ 171 uc.) Nieślubna córka pełnoletnia nie ma prawa do żądania od spadkobierców swego zmarłego ojca środków do ukończenia studiów uniwersyteckich (O. z 17 października 1922, Rw. 2078/22).

57. (§ 178 uc.) Nie można odbierać ojcu ślubnemu dziecka i oddawać go babce tylko dlatego, że ojciec wstąpił po raz drugi w związek małżeński (O. z 27 lipca 1921, R 547/21).

III. Opieka i kuratela.

58. (§§ 198 i 208 uc.) nie nadają najstarszemu z męskich krewnych osoby nieobecnej bezwzględnego pierwszeństwa przed innymi krewnymi do objęcia kurateli nad nieobecnym lecz pozostawiają wybór między krewnymi uznaniu sądu (O. z 4 października 1921, R 687/21).

59. (§ 218 uc.) Sąd opiekuńczy może zarządzić odebranie dziecka matce przebywającej z niem w więzieniu i oddanie go na wychowanie opiekunowi. Po uwolnieniu z więzienia matka może żądać zwrotu dziecka (O. z 21 czerwca 1921, R 427/21).

60. (§ 232 uc.) Złożenie przez nabywcę pieniędzy do sądu za zakupić się mającą łaskę małoletniego — przed zatwierdzeniem kontraktu sprzedaży przez sąd — nie uzasadnia powstania roszczenia nabywcy do zeznania kontraktu kupna sprzedaży (O. z 21 grudnia 1920, Rw. 1394/20).

61. (§ 232 uc.) Nie można przyjąć istnienia kontraktu z osobą niesamowolną, dopóki nie nastąpiło zatwierdzenie formalnego dokumentu ze strony sądu (O. z 20 grudnia 1921, R 943/21, ogł. w O. S. P. poz. 268).

62. (§ 232 uc.) Zezwolenie sądu opiekuńczego na sprzedaż nieruchomości małoletniego traci moc, jeżeli umowa sprzedaży nie zostanie sporządzona w czasie odpowiednim. (O. z 15 marca 1921, Rw. 745/21).

63. (§ 273 uc. i § 49 rozp. ces. z 21 czerwca 1916, Dzpp. Nr. 247). Rekurs rewizyjny osoby uznanej za marnotrawną przeciw zgodnym uchwałam sądów niższych, uznanie to zawierającym, jest niedopuszczalny (O. z 28 września 1920, R 309/20, ogł. w O. S. P. poz. 195).

64. (§ 276 uc.) Od uchwały, którą upoważniono kuratora osoby niewiadomej z miejsca pobytu do wniesienia skargi w zastępstwie tej osoby, nie służy stronie przeciwnej prawo rekursu (O. z 1 lutego 1921, R 625/20).

65. (§ 276 uc.) Od uchwały odnoszącej się do upoważnienia kuratora osoby niewiadomej z miejsca pobytu do sprzedaży majątku nieruchomości tejże osoby, osobom trzecim nie służy prawo rekursu (O. z 4 stycznia 1920 r., R 444/20, ogł. w O. S. P. poz. 426).

IV. Prawo małżeńskie majątkowe.

66. (§ 1218 uc.) Od ustanowienia posagu odróżnić należy obdarowanie narzeczonego z powodu zawarcia małżeństwa. Obdarowanie takie połączone z natychmiastowym oddaniem realności darowanej nie wymaga do swej ważności formy aktu notarialnego. (O. z 4 kwietnia 1922 R. 236/22).

67. (§ 1220 uc.) Ojciec nieślubny nie jest obowiązany do dania posagu córce (O. z 24 maja 1922 R w 1274/22).

68. (§ 122 uc.) Sądowego ustalenia wysokości posagu może żądać córka lub wnuczka dopiero wtedy, gdy jest zaręczona. Samo osiągnięcie wieku, w którym można wyjść za mąż, nie uprawnia ją jeszcze do takiego żądania. (O. z 18 października 1920 R 755/21).

69. (§ 1221 uc.) Żądanie o ustanowienie posagu może być postawione przed zawarciem ślubu. (O. z 22 lutego 1920 R 27/20), lub po zamążpójściu. Wysokość posagu ocenia się według majątku rodziców w chwili, gdy wystąpiono z żądaniem o danie posagu. Obowiązek dania posagu nie obciąża rodziców solidarnie. Koszta badania wysokości majątku rodziców ponosi wnioskodawczym. (O. z 7 grudnia 1920 R 334/21).

70. (§ 1221 uc.) Córka pełnoletnia może się ważnie rzec roszczenia o ustanowienie posagu; (O. z 12 października 1920 R 449/20).

71. (§ 1227 uc.) Posag może polegać także na nadaniu prawa mieszkania w domu wyposażającego ojca narzeczonej (O. z 14 marca 1922 R w 1239/21).

72. (§ 1231 uc.) Do ważności przyrzeczenia wyposażenia danego synowi w granicach obowiązku ustawowego przez ojca forma aktu notarialnego nie jest wymagana. (O. z 25-go kwietnia 1922 R w 1458/21).

73. (§ 1231 uc.) Zobowiązanie się do wyposażenia syna

poza obowiązek ustawowy jest przyrzeczeniem darowizny. (O. z 14 lutego 1922 Rw 153/22).

74. (§ 1231 uc). Przyrzeczenie wyposażenia syna wstępującego w związek małżeński wymaga do swej ważności tylko o tyle formy aktu notarialnego, o ile przekracza granicę ustawowego obowiązku rodziców do wyposażenia syna. (O. z 18 maja 1921 Rw 1277/20 i z 22 sierpnia 1922 Rw 105/22).

75. (§ 1231 uc). Wyprawa dana narzeczonemu przez jego rodziców może się składać tak z rzeczy nieruchomości (§ 788 uc) jak i ruchomych. (O. z 8 listopada 1921 Rw 990/21). Natomiast w orzeczeniu z 20 lipca 1921 Rw 886/21 Sąd Najwyższy wypowiedział zdanie, że wyprawa w przeciwieństwie do posagu (§ 1218 uc) jest tylko darem na pierwsze urządzenie gospodarstwa domowego, nie może zatem polegać na oddaniu gruntu na własność synowi.

76. (§ 1231 uc). Roszczenie syna o wyposażenie może być przeciw ojcu dochodzone i poza małżeństwem. (O. z 4-go stycznia 1921 Rw 1453/20).

77. (§ 1239 uc). Mąż nie jest obowiązany do składania rachunków z dochodów majątku żony za czas, przez który majątkiem tym zarządzał za zgodą żony. (O. z 4 października 1921 Rw 600/21).

Dr. Włodzimierz Dbałowski
Sędzia Sądu Najwyższego.

F. Orzecznictwo cywilne Sądu Najwyższego (Wielkopolska)

1. a) Jeżeli wskutek przeszkód przez strony niezawinionych możliwość przewłaszczenia nieruchomości kontraktem sprzedanej a tem samem i równoczesny termin zapłaty ceny kupna doznały (dziesięciomiesięcznej) przewłoki i jeżeli w tym czasie waluta polska wskutek wydarzeń nieprzewidzianych uległa znacznej niższe, kupujący obowiązany jest zapłacić cenę kupna powiększoną o różnicę kursu.

Sąd orzeknie o tem w miejsce żadanego w rewizji oddalenia żądania skargi nabywcy o przewłaszczenie i oddanie posiadania nieruchomości za równoczesną zapłatą kontraktowej ceny kupna,

- b) Zarzut zmiany stosunków (clausula rebus sic stantibus) musi być uwzględniony, chociażby był podniesiony dopiero w instancji rewizyjnej¹⁾.
Wyrok pełnego kompletu z 10 czerwca 1922 r. C 28/22.
2. Gmina miejska jako właścicielka zakładu kanalizacyjnego obowiązana jest (stosownie do zastrzeżeń konsensu) do poczynienia zarządzeń zapobiegających szkodliwemu zanieczyszczaniu przez odpływy jeziora sąsiedniej gminy i do wynagrodzenia wyrządzonych szkód.
Wyrok z 29 września 1922 r. C 21/22.
3. Jest ważne zastrzeżenie w kontrakcie kupna-sprzedaży nieruchomości działy w b. dzielnicy pruskiej za rządów pruskich, kary umownej na wypadek pozbycia nieruchomości przez nabywcę nie Niemcowi lub nienałożenia podobnego, zobowiązania na dalszego nabywcę.
Wyrok pełnego kompletu z 30 września 1922 r. C 22/21.
4. Kontrakt kupna-sprzedaży nieruchomości, sporządzony przez notariusza władającego językiem polskim, wbrew przepisom rozporządzenia językowego w języku niemieckim, nie jest nieważny.
Wyrok ogólnego zgromadzenia z 28 października 1922 r. C 26/22.
5. W okresie przejściowym Rząd Polski przenieść może

¹⁾ Inaczej C. 8/21 tu wyżej str. 407.

urzędnika (prezesa dyrekcji poczt) na inną posadę połączoną z takim samym uposażeniem.

Wyrok z 20 października 1922 r. C 24/22.

6. Ważne jest ustne przyrzeczenie posagu przez osobę obcą, dane pod panowaniem pruskiego prawa krajowego pod warunkiem zawarcia małżeństwa.

Wyrok z 20 października 1922 r. C 48/21.

7. Przepisy art. 256 Traktatu Wersalskiego względnie ustawy z 14 lipca 1920 r. Dz. U. poz. 400 o przejściu własności nieruchomości na Skarb Państwa Polskiego nie stosują się do majątku osoby, która (jeszcze przed wojną) zrzekła się praw członka niemieckiego domu panującego.

Wyrok z 29 września 1922 r. C 84/22.

Dr. T. Bujak
Sędzia Sądu Najwyższego.

Orzecznictwo Sądu Najwyższego jako Trybunału Wyborczego

Okres przedwyborczy (26. 8. — 5. wzgl. 12. 11. 1922).

I. Ordynacja wyborcza do Sejmu.

(Ust. z dn. 28. lipca 1922 Dz. U. Nr. 66, poz. 590).

Zasady ogólne.

Art. 1 i 3.

1. W myśl tych art. czynne prawo wyborcze służy obywatelom Rzp. P., którzy osiągnąwszy należyty stopień dojrzałości umysłowej (21 lat wieku) nie splamili się czynem przestępnym, pozbawiającym ich zaufania (16/10 22, 4/22).

Art. 1 i 5, I. 1.

Obywatelstwo Rzp. P. jako warunek prawa wybierania i wybieralności.

2. Art. 3 i 4 Traktatu Wersalskiego, zawartego d. 28 czerwca 1919 r. pomiędzy Mocarstwami Sprzymierzonymi i Stowarzyszonymi a Polską (Dz. U. Nr. 110, poz. 728), obowiązujące Polskę do uznawania za obywateli P. P. z samego prawa i bez żadnych formalności obywateli rosyjskich, którzy w chwili uzyskania przez Traktat mocy obowiązującej, posiadają stałe zamieszkanie na terytorjum uznanem, lub które będzie uznane za część składową Polski, nie są miarodajne odnośnie do terytorjów, które do „uznanych” przez te Mocarstwa terytorjów jeszcze nie należą. (19/10 22, 15/22).

3. Ust. z d. 20 stycznia 1920 r., o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz. U. Nr. 7, poz. 44), określając istotę obywatelstwa i zasady nabycia i utraty polskiej przynależności państwowej, w art. 1 jako naczelną podaje zasadę, iż „obywatel polski nie może być jednocześnie obywatelem państwa innego”. Konstytucja Rzp. P. z dn. 17 marca 1921 r. w art. 87 przepis ten podniosła do postanowień zasadniczych, mogących ulec zmianie nie inaczej, jak w trybie rewizji Konst. (art. 125 *ibid.*). Zgodnie z powyżej wytkniętą zasadą naczelną art. 2 ust. o obyw. P. P. stanowi, że z chwilą jej ogłoszenia prawo obywatelstwa polskiego służy każdej osobie bez różnicy płci, wieku, wyznania i narodowości, która 1) jest osiedlona na obszarze P. P.¹⁾; 2) urodziła się na obszarze P. P. o i l e (w obydwu przypadkach) nie służy jej obywatel-

stwo innego państwa; 3) ponadto osobie, której prawo obywatelstwa polskiego służy na mocy traktatów międzynarodowych. Pojęcie „osiedlenia” w znaczeniu publiczno-prawnym, w przeciwstawieniu do stałego zamieszkania, w znaczeniu prywatno-prawnym, oznacza związek publiczno-prawny jednostki z terytorjum, jej przynależność do tego terytorium, jej indygenat, jej prawo swojszczyzny. Konieczność tego związku prawa jednostki z terytorjum, jako niezbędny warunek przynależności do P. P., uwydatniają przepisy ustępów a) i d) art. 2 ust. o obywatelstwie P. P. z 20 stycznia 1920, przez żądanie bądź zapisania osoby interesowanej, bądź prawa jej do zapisania do ksiąg stałej ludności b. Królestwa Polskiego, lub zaliczenia do gminy miejskiej lub wiejskiej albo do jednej z organizacji stanowych na przyłączonych do P. P. ziemiach b. Cesarstwa Rosyjskiego,²⁾ co zresztą zgadza się najzupełniej i z prawodawstwem tego Ces.³⁾ Art. VI Traktatu Ryskiego rozstrzyga sprawę przynależności państwowej ludności Ziemi Wschodnich, podając zasady i warunki nabycia nowej przynależności państwowej lub zachowanie dawnej i określając sposób i warunki wykonania opcji. W sprawie swych postanowień w tym względzie powołany art. idzie wprost za ustawą styczniową 1920 o obywatelstwie P. P.. O ile tedy nie chodzi o terytorjum b. Król. Polsk., lecz o Ziemię Wschodnie²⁾, to zarówno Art. VI Traktatu Ryskiego, jak i ust. o obywatelstwie P. P. nie uznają ani urodzenia, ani stałego zamieszkania na obszarach, przedtem należących do Rosji za tytuł, uzasadniający sam przez się, obywatelstwo P. P. i żądają zapisania do gmin miejskich lub wiejskich, albo do organizacji stanowych. Mieszkaniec jednej z miejscowości, położonych na tych obszarach, wchodzących obecnie w skład P. P., któryby pragnął posiadać obywatelstwo polskie, a do jego zdobycia nowych, oprócz zamieszkania w obrębie Rzp. P. innych tytułów (aft. 3, art. 4 ust. 1, 2, 3, 5 ust. o obyw. P. P. z 20/1. 1920 r.) nie posiadał, musiałby wyjednać nadanie go sobie, w myśl ust. 4, art. 4 teje ust., oraz art. 88 Konstytucji Rzp. P. Jeśli zaś i dopóki to nie nastąpi, jest w obliczu ustaw i urzędzeń P. P. cudzoziemcem (art. 2 Rozp. Min. Spraw Wewn. z 7. 6. 1920 r.) i nie mając praw obywatelstwa polskiego, tern samem, w myśl art. 1 Ord. Wyb. do Sejmu i art. 1 Ord. Wyb. do Senatu (ust. z dnia 28 lipca 1921 r., Dz. U. Nr. 67), niema prawa wybierania do Sejmu i Senatu (16/10 22, 5/22; 19/10 22, 15/22, 9. 11. 22 144/22). Okoliczność, iż odnośny mieszkaniec nie optował na rzecz Rosji lub Ukrainy, jest bez wszelkiego znaczenia, gdyż w myśl zdania drugiego ust. 1 art. VI Traktatu

Ryskiego b. obywatele innych kategorii znajdujący się w chwili ratyfikacji tego traktatu na terytorium Polski i nie posiadający polskiej przynależności państwowej, prawa wyboru obywatelstwa (opcji) rosyjskiego nie posiadają i nie potrzebują, bo w rozumieniu Traktatu są właśnie uważani za obywateli rosyjskich (9. 11. 22 144/22). Okoliczność, że taki sam mieszkaniec z mocy rozporządzenia rządu sowieckiego skutkiem wpływu przepisanych przez ten rząd terminów przestał już być obywatelem rosyjskim, postaci rzeczy nie zmienia, zarządzenia bowiem władz obcych na treść polskich ustaw nie mogą mieć wpływu. (W. z 19. 10. 22, 15/22).

4. Nie ma prawa wyborczego, kto wprowadzie przed dniem 1 stycznia 1908 r., z tytułu obywatelstwa niemieckiego¹, miał stałe miejsce zamieszkania na obszarze P. P., stanowiącym poprzednio część składową Państwa Pruskiego (art. 2 ust. 1 c ust. o obywatelstwie P. P. z 20. 1. 1920 r.), lecz wykonał opcję na rzecz Państwa niemieckiego (30. 1. 22, 62/22).

5. Uznanie poborowego, przez Kom. poborową wojska P., za zdolnego do czynnej służby wojskowej i wydanie mu karty powołania ostatecznie stwierdza zaciągnięcie go do służby wojskowej i jest momentem powstania dla poborowego rzeczywistego stosunku służbowego, a tem samem, w myśl art. 4 ust. 5 o obywatelstwie P. P. z 20. 1. 1920 r.), także i nabycia przezeń obywatelstwa polskiego (19. 10. 1920, 20/22)⁴).

¹) Co się tyczy obszaru P. P., jako czynnika stanowiącego o zakresie terytorialnym zastosowania ust. o obyw. P. P. z 20 stycznia 1920, to, wobec braku ostatecznego ustalenia granic państwowych w czasie wydania rzeczonyj ust. art. 1. Rozp. Min. Spraw Wewnętrznych z dn. 7-go czerwca 1920 r. (Dz. U. Nr. 52, poz. 320) tytułem sprawdzania, w tej mierze, wymieniło wyczerpująco terytoria, które aż do ostatecznego ustalenia granic uważa się za obszar P. P. w znaczeniu powyższej ustawy. Obszar ten już po jej wydaniu, powiększył się, między innymi, przez przyłączenie t. zw. ziem Wschodnich na mocy Traktatu Pokoju z Rosją i Ukrainą, zawartego w Rydze dnia 18 marca 1921 r. (Dz. U. Nr. 49, poz. 300).

²) Oprócz Wileńszczyzny (W. z 16. 10. 5/22; ob. też: Stanisław P i w o c k i „Obywatelstwo Polskie, jako warunek prawa wyborczego do Sejmu i Senatu. Warszawa 1922, str. 16).

³) Prawodawstwo to (tom IX, Zb. Pr. Ces. Ros.) dzieliło ludność Rosji na stany (art. 2), z których każdy miał swoją, szczególną organizację i ponieważ posiadał samorząd stanowy a swoim członkom nadawał pewne szczególne uprawnienia, z czego wynikało, iż mieszkaniec Ces. wtedy tylko nawiązywał trwałe nici z miejscem swego zamieszkania, gdy wchodził w skład istniejących w tem miejscu organizacji stanowych (16.

Dowody, dotyczące obywatelstwa.

6. Na zasadzie art. 10 i 11. Rozp. Min. Spr. Wewn. z dnia 7 czerwca r. 1920 (Dz. U. Nr. 52, poz. 320) za dowód obywatelstwa P. P. służy nie legitymacja, mająca na celu wyłącznie stwierdzenie osobistości jej posiadacza, lecz „poświadczenie obywatelstwa” tj. dokument, wydawany po stwierdzeniu odpowiednich faktów. (19. 10. 22 r. 15/22).

7. Aczkolwiek z mocy art. 38, not. z 16 lipca 1920 r. o państwowym podatku dochodowym i majątkowym Dz. U. Nr. 82, poz. 550, na członków podatkowych komisji z pośród płatników powinny być powoływane jedynie osoby, posiadające pełnię praw cywilnych i politycznych, powołanie kogoś na rzeczne stanowisko, świadcząc, co najwięcej, o podmiotowym przekonaniu powołującego, iż powołany posiada tę pełnię praw, nie jest natomiast dowodem zgodności tego przekonania z rzeczywistością. (19. 10. 22, 15/22).

8. Wykonanie opcji obywatela państwa niemieckiego na rzecz P. P., samo przez się nie zastępuje dowodu obywatelstwa polskiego. (W 2, 30. 10. 22, 62/22).

9. Kto nie wykazuje, iż przed d. 1 stycznia 1908 posiadał stałe miejsce zamieszkania na obecnym obszarze P. P. (art. 2, ust. 1. c, styczniowej ust. o obyw. P. P. z roku 1920), ani że w czasie uzyskania mocy obowiązującej przez Traktat Wersalski, zawarty d. 28 czerwca 1919 r. pomiędzy Mocarstwami Sprzymierzonemu i Stowarzyszonymi a Polską (Dz. U. Nr. 110, poz. 728) miał stałe miejsce zamieszkania na obszarze, uznanym za część składową Polski, ani też, że urodzony na tym obszarze, pochodził od rodziców, stale tu zamieszkałych, nie może skutecznie żalić się na decyzję w przedmiocie niewpisania go do spisu wyborców. (30. 10. 22, 62/22).
ku 1922, 62/22).

10. Wykreślony ze spisu wyborców, z powodu braku wymogu obywatelstwa, który zwrócił się o stwierdzenie obywatelstwa P. P. do władz administracyjnych, powołanych w myśl ust. o obyw. P. P., Dz. Urz. b. dzielnicy pruskiej w porozumieniu z Min. Spraw. Wewn. z 5 lutego 1921, (Dz. U. Nr. 16, poz. 95) do stwierdzenia tej okoliczności i otrzymał zarówno od pierwszej, jak drugiej instancji odmowną na swoje żądanie. 22, 5/22 i z 9. U. 22, 144/22; ob. też Piwocki *ibid.* str. 11 n). W myśl zacyt. powyżej art. 2 Zb. Pr. Ces. urzędnicy nie tworzyli osobnego stanu (sosłowja), aczkolwiek wstąpienie do służby państwowej mogło mieć wpływ na wyjście z organizacji stanowej, bądź na uzyskanie przywilejów stanowych (także art. 20 i n., 49, 514 — 5) (19. 10. 22, 15/22).

⁴⁾ Ob. Piwocki. *ibidem* str. 20 n.

nie odpowiedź, nie może skutecznie żalić się na obrazę art. 4. powołanego powyżej Traktatu o mniejszościach narodowych, nie przedstawivszy dowodu, że odmowna decyzja Województwa została uchylona w trybie, przez prawo przepisany. (30. 10. 22, 25/22).

11. Metryka, stwierdzająca urodzenie w części polskiej obszaru plebiscytowego na Górnym Śląsku, sama przez się, nie dowodzi nabycia obywatelstwa P. P. w myśl art. 26, § 1, konwencji niemiecko-polskiej, dotyczącej Górnego Śląska, — podpisanej w Genewie d. 15 maja 1922 r. (Dz. U. Nr. 44, poz. 371. 2. 11. 22, 66/22, 68/22, 69/22).

12. Fakt stawienia się przed Komisją Przegładową (po wojnie z Rosją sowiecką) sam przez się, ani stwierdza, ani udowodnia przynależności państwowej. Złożywszy tylko, stwierdzające ów fakt, świadectwo P(ow.) K(om.) U(zup.), nie złożvwszy natomiast zaświadczenia starostwa o swem obywatelstwie, żalący się na niewpisanie do spisu wyborców, obywatelstwa swego nie udowodnił (19. 10. 1922 20/22).

Karalność jako przyczyna pozbawienia prawa wyborczego.

Art. 3 i 5.

13. Ordynacje wyborcze pozbawienie prawa wyborczego przywiązują tylko do ogólnej postaci danego przestępstwa, nie zaś do jego postaci uprzywilejowanej. Obywatel więc, który przyznając, że uległ ukarania! za pewne przestępstwo, jednocześnie utrzymuje, że czyn przezeń spełniony, podpadał pod lżejszą postać owego przestępstwa, powinien to swoje twierdzenie udowodnić. 16. 10. 1922, 4/22).

13. Skazanie za przestępstwa, przewidziane pod 1. b¹). ust. 4, art. 3, pociąga za sobą pozbawienie prawa wyborczego niezależnie od wymiaru orzeczonej kary, a więc także w razie skazania na grzywnę. (16. 10. 1922, 4/22); w myśl ust. i. 1. 4, art. 3 i obwieszczenia sprostowania omyłek druku (Dz. U. Nr. 82, poz. 739) także w razie skazania na grzywnę za wyzysk lichwiarski. (19. 10. 22, 11/22, 23/22). Ust. 4, 1. i art. 3, ma na względzie jedynie skazanych prawomocnym wyrokiem są d o w y m za przestępstwa, polegające na wyzysku lichwiarskim, ponieważ: 1) kary za tego rodzaju przestępstwa są przewidziane w dziale ust. z 2 lipca 1920 r. o zwalczaniu lichwy wojennej. (Dz. U. Nr. 67, poz. 449) zatytułowanym „Postanowienia karne” i są ścigane przez są d y a wykroczenia, polegające na niestosowanie się do rozporządzeń władz administracyjnych i przez te władze ścigane nie są zaliczone do przestępstw, stanowiących wyzysk lichwiarski (art. 2, 3 „i 4 tejsze ustawy); 2) wyrażenie: „prawo-

mocnie skazanym- za przestępstwa, polegające na wyzysku lichwiarskim" użyte w ust. 4, 1. „i”, art. 3, należy rozumieć, jako skrócone powtórzenie umieszczonego w poprzednim ustępie 3, wyrażenia „prawomocnie skazanym wyrokiem sądowym, bo pojęcie prawomocnego skazania stosuje się wogóle tylko do wyroków sądowych; 3) Ord. Wyb., dbające naogół tak troskliwie o usunięcie samowolnego na wybory wpływu władz administracyjnych, nie miały i nie mogły mieć na celu, iżby administracyjne ukaranie, nadmiar zapadłe w czasie, kiedy nie było jeszcze Najwyższego Trybunału Administracyjnego, miało pozbawiać obywateli prawa wyborczego. (30. 10. 22 r. 54/22 i 2. 11. 22, 53/22, 55/22, 56/22, 78/22).

15. W myśl art. 11 Przep. Przech. do U. P. K. z r. 1864, prawomocne wyroki sądów okupacyjnych zachowały moc prawną i żadna następna ustawa przepisu tego nie uchyliła. (16. 10. 22, 4/22).

Organy wyborcze.

Art. 16 i 19.

16. Zarządzenia Przewodniczących Komisji Okręgowych na zasadzie Ord. wyborczej nie ulegają zaskarżeniu do Sądu Najwyższego, kontrolę nad nimi wykonuje Generalny Komisarz Wyborczy (19. 10. 22, 21/22), jako władza nad czynnościami wyborczymi (17. 10. 22, 23/22).

Art. 19, 20 i 22.

17. Ord. Wyb. nie wskazuje trybu zakładania i rozstrzygnięcia protestów przeciwko wyborom przez Rady gminne członków Komisji Obwodowej i zupełne w tej mierze zachowując milczenie ani: komisarzowi wyborczemu, ani Sądowi Najwyższemu nie dają prawa przyjmowania i rozstrzygnięcia skarg na czynności władz administracyjnych lub samorządowych. Pomimo wskazanego braku w Ord. Wyb. odnośnych przepisów, istotną myślą i zamiarem tej ustawy było powierzenie ostatecznego rozstrzygnięcia kwestyj, związanych z wyborami Sądowi polskiem lub organom o charakterze sądowym, natomiast wykluczenie od tego władz administracyjnych. Art. 20. przewidując protesty przeciwko wyborom Komisji Okręgowych przez Sejmiki lub Pady miejskie rozstrzygnięcie takich protestów powierza powołanym ad hoc senatom Sądów Okręgowych, w byłej zaś dzielnicy pruskiej — wojewódzkiemu Sądowi administracyjnemu. Tę samą drogę i tę samą jurysdykcję można tedy i trzeba zastosować i do protestów przeciwko wyborom członków Komisji Obwodowych, w żaden bowiem sposób, jeśli wogóle przyjąć zaskarżalność owych wyborów,

nie dałoby się uzasadnić twierdzenie, że skargi na wybory do Obwodowych Komisji Wyborczych, a więc do organów wyborczych, w porównaniu z Komisjami Okręgowymi, niższego stopnia, miałyby iść do Sądu Najw., gdy skargi na wybory członków Komisji Okręg, idą do Sądu Okręgowego. (5. 10. 22, 7/22; ob. też tezę do art. 21).

Art. 19 i 20.

18. W myśl rozdziału V. Ord. Wyb. do Sejmu powołanie członków Komisji Okręgowych odbywa się bądź z nominacji, bądź z wyboru, przyczem ani nominacja, ani wybór nie ulegają zaskarżeniu do Sądu Najw. przed dokonaniem wyborów poselskich. (19. 10. 22, 13/22).

Art. 21.

19. Komisarz Wyb. ma prawo zaskarżania wszelkich orzeczeń Okręgowych Komisji wyborczych z powodu niezastosowania przepisów prawa (19. 10. 22, 13/22), nie jest natomiast uprawniony zakładać do Sądu Najwyższego protestów przeciwko osobom wybieralnych członków Komisji Okręgowych (5. 10. 22, 7/22; ob. też tezę do art. 35).

Spisy wyborców.

20. Ord. Wyb. do Sejmu w postępowaniu wyborczem poprzedzającym unormowane w Rozdz. XI ustalenie i ogłoszenie wyniku wyborów, uprawnia strony zainteresowane do zaskarżania decyzji Komisji Okręgowych tylko w przedmiocie układania spisu wyborców (19. 10. 1/22; odnośnie do dalej sięgających uprawnień Komisarza Wyborczego, ob. tezy do art. 21).

21. Reklamacje przeciw pominięciu w spisie wyborców powinny być wnoszone do właściwych Obwodowych Komisji Wyborczych, od których decyzji wyborcom służy prawo skargi do Okręgowych Komisji Wyborczych, do Sądu Najw. zaś ulegają zaskarżeniu jedynie decyzje Okręgowych Komisji Wyborczych tylko ze strony osób, których prawa wyborcze go dotyczą lub ze strony Komisarza Wyborczego i tylko z powodu niezachowania przepisów prawa (art. 21, 1. 3); (30. 10. 22, 50/50; 2. 11. 22, 72/22), tern samem nie ulega rozpoznaniu Sądu Najw. wniosek o wydanie wyroku nakazującego dodatkowy wpis, przedstawiony przez Przewodniczącego Okręgowej Komisji Wyborczej, którego przeoczenie spowodowało niewykonanie decyzji teje kom. w przedmiocie uzupełnienia spisu wyborców przez Okręgową Komisję ostatecznie ustalonego (2. 11., 72/22).

22. Podanie w przedmiocie spisów wyborczych, wystoso-

wane bezpośrednio do Sądu Najw. bez uprzedniego założenia reklamacji w terminie przepisany do Obwodowych Komisji Wyborczych, bez żadnej, w tym przedmiocie decyzji tejże Komisji, bez żadnego zażalenia do Okręgowych Komisji Wyborczych i bez żadnej decyzji tej Komisji, słowem z zupełnym pominięciem trybu, drogi i warunków, wytkniętych przepisami Ord. Wyb., nie ulega rozpoznaniu (+ 19. 10. 22, 26/22).

Art. 35/5.

23. Aczkolwiek przepisy art. 35 w literalnym swem brzmieniu ściągają się do reklamacyj wniesionych przeciw pominięciu wpisie wyborców do Komisji Obwodowych, to jednak wyrażona w ust. 5, art. tego zasada ma zastosowanie do wszystkich wogóle reklamacyj i skarg do Komisji Obwodowych i Okręgowych (2. 11. 22, 57, 61, 65, 66, 69, 70, 80—82 i w i); skargi nieoparte dowodami należy oddalić (3. 11. 22, 108/22).

Art. 35/5, 36/2, 37, 40.

24. Z mocy powyższych przepisów Komisje Wyborcze, przy ustaleniu spisów wyborców powinny się opierać na dowodach, nie zaś na czyich bądź przypuszczeniach (19. 10. 22, 15/22).

Art. 36/3 i 37/2.

25. O ile decyzja odmowna w przedmiocie pominięcia w spisie wyborców, zainteresowanemu nie była doręczona w sposób, w art. 37/2 przepisany, bieg czasokresu do jej zaskarżenia nie może się rozpocząć (3. 11. 22, 101/22).

Art. 39 — 41.

26. Ord. Wyb. nie przewiduje przedstawień Komisji Obwodowych o uzupełnienie przez Sąd Najwyższy ustalonych ostatecznie przez Komisje Okręgowe, spisów wyborców (3. 11. 22, 87/22).

Art. 39 — 42.

27. W myśl art. 42 z chwilą zatwierdzenia spisu wyborców przez Okręgową Komisję Wyborczą w spisie wolno czynić poprawki i uzupełnienia tylko na mocy wyroku Sądu Najw., bez takiego zaś wyroku, żadnych nowych wyborców umieszczać w tym spisie niewolno. Wydanie takiego wyroku, z istoty rzeczy, nastąpić może tylko imiennie co do każdej z osób, których wpis był zakwestionowany (9. 11. 22, 120/22). Art. 42 o poprawkach w spisach wyborców, po ich zatwierdzeniu przez Komisję Okręgową, ma oczywiście na myśli poprawki z mocy orzeczeń, wydanych na skutek skarg na decyzje tych komisji (3. 11. 22, 108/22).

Art. 41.

28. Przepuszczenie czasokresu w art. 41 przewidzianego, skutkuje pozostawienie skargi bez rozpoznania (2. 11. 22, 64/22).

29. Skargi Komisarza Wyborcz. na decyzje Okręgowych Komisji Wyborczych w wypadkach art. 41/1 powinny być wniesione do Sądu Najwyższego w ciągu 48 godzin od ogłoszenia decyzji, nie zaś od daty doręczenia na piśmie jak w wypadkach art. 21/2. (30. 10. 22, 52/22) (ob. też t. **8, 9, 11**).

Listy kandydatów.**Art. 53, 54 i 56.**

30. W myśl art. powyższych ustalenie list kandydatów przez Okr. Komisje Wyborcze są ostateczne, wszelkie więc w tym względzie uchybienia ulegają zaskarżeniu dopiero po wyborach w trybach protestu przeciw wyborom. (Art. 102, 10 i 107), Ord. Wyb. bowiem nigdzie nie wskazuje ani trybu zaskarżania Okręgowych Komisji Wyborczych w tym przedmiocie, ani czasu i sposobu wpisania do list nazwisk osób nieprawidłowo z nich usuniętych, lub wykreślenia nazwisk osób, nieprawidłowo do nich wpisanych, natomiast nakazuje terminy rozesłania do Komisji Obwodowych i rozplakatowania tam list kandydatów poselskich a krótkość czasu nie pozwala ani na odwołanie ostatecznego ustalenia list, ani na żadne zmiany w listach, już ustalonych, wobec czego niezaskarżalność decyzji Okręgowych Kom. Wyb., w przedmiocie list kandydatów, wynika już z samej istoty rzeczy. O niezaskarżalności tych decyzji świadczy ponadto niemożność takich samych postanowień Państwowej Komisji Wyborczej, byłoby bowiem nie do pomyślenia, iżby ustalenie list kandydatów poselskich przez Okręgowe Komisje było zaskarżalne a natomiast takie samo ustalenie przez Państwową Komisję Wyborczą co do list państwowych nie miało ulegać zaskarżeniu. (16. 10. 22, 8/22 i odtąd stała judykatura).

Zakres działania Sądu Najwyższego jako Trybunału Wyborczego (ob. przedewszystkiem tezy do art. 16, 19 — 22; 35 — 41, 53, 54, 56).

Art. 5 2, 102, 105.

30. W myśl powyższych art. Sąd Najwyższy rozstrzyga o prawie wybieralności dopiero po dokonaniu wyborów w drodze ich zaskarżenia; Ord. Wyb. nie powołuje go natomiast do stanowienia o tern przed wyborami. 19/10 22, 15/22.

31. **Art. 102, 105, 107.**

!

Każdy wyborca może przez bezpośrednie zaskarżenie do Sądu Najwyższego żądać unieważnienia dokonanych już wyborów posłów, z powodu każdego pogwałcenia przepisu, zdolnego wpłynąć na wynik wyborów (art. 102, 105, 107), chociażby ono zaszło przed dokonaniem wyborów, nie może natomiast poza wypadkami, wymienionymi w art. 35/4, przed dokonaniem wyborów skierować swej skargi bezpośrednio do Sądu Najwyższego. Jeśli więc decyzję Okręgowej Komisji Wyrboczej nie dotyczącą takich wypadków uważa za niezgodną z prawem i szkodzącą jego interesom, w okresie przedwyborczym może jedynie zwrócić się do Komisarza Wyborczego (art. 21/3) z prośbą o jej zaskarżenie (19/10 22, 13/22).

32. Sąd Najwyższy rozstrzyga skargi i protesty na decyzję Okręgowych Komisji Wyborczych w wypadkach konkretnych, bądź pogwałcenia praw wyborców, bądź nieprawidłowego umieszczenia na spisach wyborców osób, nie mających czynnego prawa wyborczego, bądź wreszcie niezgodnego z Ord. Wyb. dokonania wyborów poselskich lub unieważnienie mandatów, Ord. Wyb. nie uprawnia natomiast Sądu Najw. do wydawania orzeczeń ogólnych, oderwanych, wyjaśniających przepisy Ordynacji. Takie wyjaśnienia ogólne, zmierzające do prawidłowej wykładni ustawy są przewidziane tylko na każdorazowy wniosek Ministra Sprawiedliwości, spowodowany wynikłymi w praktyce, przy stosowaniu ustaw wątpliwościami i rozbieżnością zapytrań (art. 3 a. Dekretu w przedmiocie ustroju Sądu Najwyższego, z dn. 8 lutego 1919; Dz. Pr. Nr. 15, poz. 199. (16/10 9/22, 30/101 49/22 i z 3/11 22, 109 i 112/22).

33. Sąd Najwyższy nie ma też prawa do poprawiania, sposobem nadzoru, omyłek, zachodzących w niezaskarżonych, właściwą drogą, decyzjach Komisji Wyborczych i nie mógłby do tego być powołany, gdyż poprawianie takich omyłek, zaszłych w wielotysięcznych Komisjach Wyborczych na całym obszarze Rzp. byłoby zadaniem dla jednego Sądu wręcz niewykonalnym. (19/10 22, 22/22; 30/10 22, 58/22; 74/22; 3/11 22, 84, 88, 90, 100 — 105/22 i w. i.).

34. Skargi na działanie lub bezczynność Prokuratora i Sędziego śledczego z powodu śledztwa karnego, toczącego się przeciwko grupie uwięzionych z tego powodu osób, połączo-

*) Mylne oznaczenie Sądu Najwyższego w skardze doń skierowanej nie jest przeszkodą w jej rozpatrywaniu (23/10 22, 28/22).

ne z wnioskiem o uwolnienie tych osób i wytoczenie przeciw sprawcom ich uwięzienia dochodzenia karnego, nie należą do właściwości Sądu Najwyższego (23/10 22, 26/22).

II. Ordynacja Wyborcza do Senatu.

Ust. z d. 28 lipca 1922 Dz. U. Nr. 66, poz. 59.1).

35. W myśl art. 1 i 11 skargi na decyzje Okręgowych Komisji Wyborczych, przy wyborach do Senatu, wносить można w takich samych przypadkach, w jakich skargi tego rodzaju zakładać można przy wyborach do Sejmu. (30/10 22, 51/22).

Jeńcy wojenni nie należą do osób, dla których art. 2/2 od warunku jednorocznego zamieszkania w okręgu wyborczym, więc wstecz od dnia ogłoszenia wyborów, prawo wybierania do Senatu czyni zależnem (2/11 22, 63/22).

Dr. Ryszard Leżański,
Sędzia Sądu Najwyższego.